

КАМОЛ РАҲМОН

ЧИНОР

Шеърлар, ҳикоялар

«ШАРҚ» НАШРИЁТ-МАТБАА КОНЦЕРНИ
БОШ ТАҲРИРИЯТИ
ТОШКЕНТ — 1999

27989
10 2

1999 O'zb. Res. DK
A 1 1529

10

P 30

Раҳмон Камол.

Чинор: Шеърлар. Ҳикоялар. — Т.: «Шарқ», 1999. — 128б.

Ўз2

© «Шарқ» нашриёт-матбаа
компаниси Бош таҳририяти,
1999

ШЕЪРЛАР

ФАХР ТУЙҒУСИ

Камол Раҳмон (Абдукамол Раҳмонов) — ҳуқуқшунос. Касби тақозасига кўра кўп одамлар билан учрашади. Кўп инсоний муносабатларга дуч келади. Улардан кангул гоҳ тўлади, гоҳ меҳр туяди, гоҳ шафқатга айланади, гоҳ ўксиниб ич-ичидан хўрсинади, гоҳ нафратланади.

Бу жиҳатлари шундай ҳис билан унинг шеърларига, ҳикояларига кўчган. Камол Раҳмон битиклари ўзи билган, ўзи кузатган, ўзи мудом шоҳиди бўлган воқеа, ҳодисаларнинг кангулда пайдо этган таъсирлари, эзгин-эзгин сиралари. Шоир бу билан, яъни, кангул майдонидаги икки қирраларнинг сифат ва нуқсини айтиш билан одамларни бир-бирига яхшилик қилишга ундайди, эзгулик улашга чорлайди. Разиликнинг бор кўринишларидан хазар қилишга даъват этади. Камол Раҳмон сўзининг йўсини кангулни яхшилик ҳамда эзгулик билан тўлдиришга йўналтирилган.

Камол Раҳмон шеърларидаги яна бир тарз Ватан билан фахрланиш туйғуси. Ватанни қадрлаш, у билан ғурурланиш туйғуси.

Ҳурликка бошлаган йўлингни ўпай, — дея Ватанга айтилган ички бир ифтихор кангулда ғурур ҳиссини уйғотади. Камол Раҳмон битикларидаги мазкур ҳис инсонлар қалбига чуқурроқ сингиб борсин. Кангулни доимий йўлдошига айлансин.

Икром ОТАМУРОД

ВАТАНИМ, СЕН ОЗОД ЎЗБЕКИСТОНСАН!
(қасида)

Ўзбек тупроғисан, гулга кон диёр,
Жаҳонни лол этган фарзандинг бисёр,
Ал-Бухорий, Хўжа Аҳмад илмдор,
Нақшбандий ҳазрат сифат пирим бор,
Довруғинг бир олам, танларга жонсан,
Ватаним,

сен озод

Ўзбекистонсан!

Улуғбеинг само сирин фош этган,
Ибн Сино тиббий қонун бахш этган,
Беруний бир янги қитъа кашф этган,
Алишеринг туркий забон деб кетган,
Довруғинг бир олам, танларга жонсан,
Ватаним,

сен озод

Ўзбекистонсан!

Темурхон бўлганда сардор Ватанга,
Самарқанд пойтахт-ди салкам жаҳонга,
Бугун ҳам чироқлар олиб аланга,
Хуррият шамоли ёқмоқда танга,
Довруғинг бир олам, танларга жонсан,
Ватаним,

сен озод

Ўзбекистонсан!

Тонгларинг ёруғдир камолат сенда,
Ҳуқуқий давлатсан, адолат сенда,
Алпомишдан мерос шижоат сенда,
Болажон халқинг бор, шафоат сенда,
Довруғинг бир олам, танларга жонсан,
Ватаним,

сен озод

Ўзбекистонсан!

Ўрликка бошлаган йўлингни ўпай,
Саҳроларинг ила чўлингни ўпай,
Тошни ёриб чиққан гулингни ўпай,
Меҳнат-ла терлаган қўлингни ўпай,
Довруғинг бир олам, танларга жонсан,
Ватаним,

сен озода

Ўзбекистонсан!

Чор томонинг чаман, шиғил мева, боғ,
Кучингга куч берар қуёш минган тоғ,
Илоҳим, асрасин минг битта паноҳ,
Сени қўлагани қўласин Оллоҳ,
Довруғинг бир олам, танларга жонсан,
Ватаним,

сен озода

Ўзбекистонсан!!!

ЧИНОР

Ўсимлик олами ичида танҳо,
Улуғвор дарахтсан, кўп асрга тенг.
Пешонанг фалакка етсада-ҳатто,
Эгилиб ассалом дейсан, феълинг кенг.

Елкадор, бақувват, сержило, сершоҳ,
Дарахтлар султони, кўркам чинорсан.
Сирли ўтмишимдан фақат сен огоҳ,
Ердан униб чиққан азим минорсан.

Минг бир воқелиқдан гувоҳ ҳар шохинг,
Боғу хиёбонда тўкасан савлат.
Тарих ғилдирағи толмас ҳамроҳинг,
Қиёсимда сен бир қадимий давлат.

Бир елкангда ўзбек, бирида қирғиз,
Бошқасида туркман, қозоғу тожик.
Сермазмун дарахтсан, лек тананг ёлғиз,
Бамисли Турондир бир осмон-ерлик.

Мангулик рамзисан, серкуч, баҳайбат,
Илдизинг бақувват гўё Туркистон.
Сен дарахт, ул давлат, ўхшаш қиёмат,
Сен бобо чинорсан, ул бобо Турон.

БЎЛСА БАС...

Тупроқ тан-жон, замин виждон,
эътиборим бўлса, бас,
Манглайига қуёш қўнган
чаманзорим бўлса, бас.

Тупроқ азиз деб уқтирган
отам-онам, устозим,
Жаннатидан парча берган
Оллоҳ ёрим бўлса, бас.

Меҳри дарё, қалби дунё
халқим бор, иймоним бор,
Моварауннаҳр узра
бир диёрим бўлса, бас.

Ўзга эмас, шу диёрни
асрамоқлик олий бурч,
Тупроқ учун жон тикмоқлик,
эрлик орим бўлса, бас.

Тупроқ асли шу ватандир,
муқаддасдир, муқаддас,
Ватанимни куйламоқлик
ифтихорим бўлса, бас.

Куйла Камол, Ўзбекистон
бу ватаним, иймоним,
Шу ватаннинг бир бурчида
бир мазорим бўлса, бас.

BATAH

Арабистонлик ватандошимнинг
кўнглидан кечганлари

Сени кўп соғинаман эрта-кеч, ҳар он, Ватан,
Сен Ватаннинг ҳажрида
 менда кўп армон, Ватан.

Ўзбекистон Республикаси
 Ҳукумати томонидан
 2019 йил 11 июль

Бир қучмоқ илинжида югурдим, қолди Араб,
Тупроғинг тавоб айлаб,
хидладим райҳон, Ватан.

Жамолинг мисли келин,
Дийдорингга қонмайин
кўзларим тўймас қараб,
тикилдим ҳар ён, Ватан.

Мажнунтолар ўтирмиш
 кокилу сочин тараб,
 Ҳуснидан кўз қамашар
 Лайлидек ҳайрон Ватан.

Дарди ҳижрон азоби тарк этди, сӯранг сабаб,
Висолинг бўлди малҳам, Камолга дармон Ватан.

ГУЛЛАДИ

Неча йил нур истадим,
элакларим гуллади,
Неча йил гул истадим,
фалакларим гуллади.

Турфа гуллар шохида
чарх айлади булбуллар,
Ёрилтошлар ёрилди,
юракларим гуллади.

Истиқлол жамолингни
кўролмай ўтганларнинг,
Рухларида жаннатий
чечакларим гуллади.

Аждарни енгди ботир,
қирқ алпим омон қолди,
Хаёлдаги орзулар,
эртакларим гуллади.

Истиқлол берди иқбол,
Хумо қуш келтирди бахт.
Камол, Турон бағрида
тилакларим гуллади.

КАМОЛОТ ДИЁРИ

Минг асрлик гул бағрингни
тавоблай, ҳур Ўзбекистон,
Темурхондан мерос давлат,
сувлари нур Ўзбекистон.

Мустақиллик шаробидан
оқшому тонг сархуш юрдим,
Ҳар мисқоли зар олтиндан,
тупроғи дур Ўзбекистон.

Озод замин узра қувонч,
дўст лабида кулги кўрдим,
Алпомиш-ла мисли Фарҳод
ўғлони зўр Ўзбекистон.

Ҳуррият шамоли, тўзган
сочларимни силаб ўтдинг,
Иймон тарозисин тутган,
эли маъмур Ўзбекистон

Етмиш йиллик умринг кетиб,
камолот сари юз тутдинг,
Келажагинг экан буюк,
халқинг жасур Ўзбекистон.

Дил тубида тутиб юрган
муродимни ҳосил этдинг,
Камол ишқи тушиб мудом,
гўзал мағрур Ўзбекистон.

ВАТАН СОТИЛМАС

Ажаб замонларда инсон сотилган,
Эътиқод йўқолган, иймон сотилган,
Аддовларга учиб виждон сотилган,
Лек, Ватан ўзгармас, Ватан сотилмас.

Кимлардир битталаб орини сотди,
Номуссиз қатордан норини сотди,
Қучоқдан никоҳлик ёрини сотди,
Лек, Ватан ўзгармас, Ватан сотилмас.

Муҳаббат боғига боғбон сотилур,
Ўзбекдан хорижга қарвон сотилур,
Тилин билмаганга забон сотилур,
Лек, Ватан ўзгармас, Ватан сотилмас.

Ватаним саждагоҳ, Ватаним улуғ,
Ватаним муқаддас, Ватаним қутлуғ,
Ватаним бошида зиёратбоп туғ,
Ватан ҳеч ўзгармас, Ватан сотилмас.

ЎЗБЕКИСТОН

Қуёш севган тоғли бўстон,
Ҳосилларинг карвон-карвон,
Сен пахтазор, мен бир деҳқон,
Ўзбекистон, Ўзбекистон!

Ер бойлигинг машҳур жаҳон,
Бағринг олтин, кумушга кон.
Сен гулзорсан, мен бир боғбон.
Ўзбекистон, Ўзбекистон!

Саҳроларинг чорвага банд,
Янтоғингдан олинар қанд,
Сен онасан, мен-бир фарзанд,
Ўзбекистон, Ўзбекистон!

Юртим тўла қалбинг зиё,
Нур таралмиш сендан гўё,
Сен давлатсан, мен фуқаро,
Ўзбекистон, Ўзбекистон! -

Ўчирмайман ҳеч чироғинг,
Истамайман ал-фироғинг,
Сен Ватансан, мен тупроғинг,
Ўзбекистон, Ўзбекистон!

САМАРҚАНДИМСАН

Кўрки шаҳар Бибиҳоним —
Самарқандимсан ўзинг,
Афросиёб, Суғдиёним —
Самарқандимсан ўзинг,
Мароқандим, ҳур жаҳоним —
Самарқандимсан ўзинг,
Ҳам Ватаним, ҳам иймоним —
Самарқандимсан ўзинг,
Тоғу саҳронг дурга коним —
Самарқандимсан ўзинг.

Улуғ шоҳлар шаҳри бўлган
юртимсан ота мерос,
Спитамен, Тўмарисдек
фарзандларинг сенга хос,
Мўжиз, мўъжаз обидалар,
мадраса, гумбазлар мос,
Тавоб айлай тупроғингни
дилимга тугиб ихлос,
Зиё бирла нурга коним —
Самарқандимсан ўзинг.

Амир Темур руҳи кезар
хиёбонда кўриб тахт,
Тахт устида буюк бобом
тинчлик учун қилди аҳд,
Ватан сенга орден берди,
ҳил байроққа илди нақд,
Мустақиллик берди иқбол,
Сиёвуш келтирди бахт,
Абадий ҳур, чин маконим —
Самарқандимсан ўзинг.

Оллоҳим назарин солган
боғу-тоғинг гулистон,
Хизирнинг қадами етган
тупроғинг қутлуғ бўстон,
Бу оламда ўхшаши йўқ,
эртаксифат шаҳристон,
Камолни маҳдиё этган
тарихинг бисёр дoston,
Регистонда бор карвоним —
Самарқандимсан ўзинг.

ТИНГЛА ЖАҲОН...

Самарқандим теграсига
қўнганида ой,
Регистонда бонг урганда
карнаю-сурнай,
Ўн саккиз минг олам узра
садо берди най,
Тингла жаҳон, ҳурлигимдан
янграмоқда куй.

Куй базмида сайратди соз
ўйнаб қаламқош,
Сеҳрланиб тиллакори
эгиб турди бош.
Куйга эриб тебранишди,
ҳатто тоғу-тош,
Тингла жаҳон, ҳурлигимдан
янграмоқда куй.

Базми булбул мадҳиясин,
куйларин битди,
Булбулларим яйраб, яйраб,
сайрашиб кетди,
Камол, булбул шайдосидир
муродга етди,
Тингла жаҳон, ҳурлигимдан
янграмоқда куй.

ҚОМУС

Қомусни кўзимга суртаман олиб,
Бир олам ҳуқуқлар берган ул зиё.
Қомусни куйлайман қалбимга солиб,
Бугун унга барча олам маҳлиё.

Чақалоқ кулгуси — инсон орзуси,
Ҳуррият боғида гуллади чечак.
Мустақиллик бўлди ўзбек номуси,
Қадаминг қутлуғдир гўё келинчак.

Мовий осмонингда ёришади тонг,
Саломга келади мўралаб қуёш.
Замон уйғонади, уйғонади онг,
Қувончдан дилларда чайқалади ёш.

Офтоб чарақлайди нурларин сочиб,
Она замин узра ҳаёт бир равон.
Қомусни кўзимга суртаман очиб,
Ўзбекнинг эртаси буюк, фаровон.

ИСТИҚЛОЛ ФАРЗАНДИГА

Ором олгин болажоним,
алла болам, алла-ё,
Иқбол сенга меҳрибоним,
алла болам, алла-ё.

Оллоҳ берган азиз бошинг,
омон бўлсин жон болам,
Заковатли навқироним,
алла болам, алла-ё.

Илк нигоҳинг тушган бу юрт,
Ўзбекистон аталур,
Унда порлоқ ҳар бир оним,
алла болам, алла-ё.

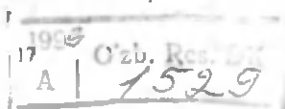
Мустақил юрт фарзандисан,
улуғ халқим эртаси,
Замин озод, йўқ армоним,
алла болам, алла-ё.

Қадамингни босгин оҳис,
босма аждод ҳокини,
Иймонинг бор, йўқ гумоним,
алла болам, алла-ё.

Тебраттайсан кент жаҳонни,
табрансин еру-фалак,
Сен қалқонсан, тинч осмоним,
алла болам, алла-ё.

Киндик қонинг томган тупроқ,
она Ватан, жон Ватан,
Шу Ватанга сен посбоним,
алла болам, алла-ё.

Ватан сўрса, тўккил қонинг,
берган тузин қил ҳалол,
Камол ҳам дер, садқа жоним,
алла болам, алла-ё.

БАТАН КУТМОҚДА

Ўзбексан, эр йигит ор-номусинг бор,
Бел боғлаб Ватанни қўриқла хушёр.
Шу Ватан тинч бўлсин, гулласин диёр,
Кўзингни оч йигит, Ватан кутмоқда!

Ватанку бир вақтлар сенга жон берган,
Қалбинг булоғига иссиқ қон берган.
Ризқ-рўзинг ундириб ширмон нон берган,
Кўзингни оч йигит, Ватан кутмоқда!

Ватан —бу онангдир чаманда ёлғиз,
Ёинки падаринг қолдиргувчи из.
Ахир шу эмасми сен истаган қиз,
Кўзингни оч йигит, Ватан кутмоқда!

Ўз элинг тинчлигин ўзгадан кутма,
Йигитсан, йигитлик бурчинг унутма.
Ғафлатда қолиб сўнг изтироб ютма,
Кўзингни оч йигит, Ватан кутмоқда!

СОҒИНЧ

«Оқтов» тоғи қучоқларингда,
Сийнанг тўла ям-яшил боғлар.
Марвариддек мунчоқларингда,
Акс этади кўркам бутоғлар.

Нола қилар сув шалдироғи,
Ирмоқлари мисоли сойдек.
Какликларнинг субҳи сайроғи,
Завқ улашар сеҳрли найдек.

Мовий, сирли зам-зам булоқ бор,
Атроф қирлар ўрталиқ чаман.
Мангу яшар ҳам бобо чинор,
Меҳрибоним, қишлоғим «Бурган».

Туғилганим сенинг боғингда,
Фахр билан ёдлайман мудом.
Болалигим қолди тоғингда,
От устида тергандим бодом.

Баҳордаги кўм-кўк майсалар,
Тоғдан сизиб оққан ирмоқлар.
Юрак тўла меҳр кимсалар,
Севиб, севиб, сени ардоқлар.

Анча йиллар сендан узоқда,
Яшаяпман сени соғиниб,
Изларим бор тоғу-тошлоқда,
Шошаяпман сени соғиниб.

СЕН УЧУН ЯШАЙМАН

Сичқон йили эди нақ фасли баҳор,
Осмон гумбирларди, титрарди замин.
Момоқалдиروقди ёмғирдан ночор,
Қуёш эркаларди сочиб нурларин.

Ўшанда камалак берарди жило,
Ям-яшил «Бурган»га рангларин сочиб.
Майсаю-чечаклар бўлиб сержило,
Булбуллар куйларди сирларин очиб.

Куйиларди баланд тоғдан шаршара,
Сел ҳавоси салқин, майин шабода.
Сувлар шалдиروقди Бургансой узра,
Ҳаёт улашарди, ерда, сабода.

Уфқ қизарганда бошланганда шом,
Орзулар чечаги гуллади, кулди,
Чақалоқ йиғлади ингалаб мудом,
Шоди ўғил кўрди, илк ота бўлди.

Тонг ёришди, чақнаб ёришди олам,
Илоҳим чақалоқ қалбига тушди.
Сен учун яшайман, онангман болам,
Дея Бахмал она беланчак қучди.

Ота Хонақоҳга шошилди шу тоб,
Яхши исм бўлсин унга, ё насиб,
Мулла Тоир бобо варақлаб китоб,
Абдукамол исми, деди муносиб.

ТАЪЗИМ

Олам яралибди ота яралмиш,
Ота, сўнг онадан фарзанд таралмиш,
Отасиз, ҳаётга нуқта қадалмиш,
Отам энг улуғдир, отам энг улуғ.

Отамда кўраман нафақат иймон,
Инсофу-барака, ор ҳамда виждон,
Кўзлари нур-зиё ул буюк инсон,
Отам энг улуғдир, отам энг улуғ.

Ўзини билмаган, лек мени билган,
Мени деб ҳаётда балким эзилган,
Бўйнига доимо дардимни илган,
Отам энг улуғдир, отам энг улуғ.

Бу фоний дунёда жуда кўп қарзим,
Фарзандлик бурчимни бажармоқ фарзим.
Падар-бузрукворим қиламан таъзим,
Отам энг улуғдир, отам энг улуғ.

Олоҳ иродаси бердингиз ҳаёт,
Ота ҳар сўзингиз пур маъно баёт,
Оламда минг йиллаб яшанг барҳаёт,
Отам энг улуғдир, отам энг улуғ.

ОНА

Оламни яшнатиб мунаввар этган,
Оналар мўътабар, онам мўътабар.
Зурриёт тарқатиб муродга етган,
Оналар мўътабар, онам мўътабар.

Қалбининг тўридан оқ сутин тутган,
Босган изларимга кўз қадаб кутган,
Баъзан фарзанд дея қонлар ҳам ютган,
Оналар мўътабар, онам мўътабар.

Она бор хонадон шоҳ қасрга тенг,
Оналар ҳикмати бош насрга тенг,
Бир кунлик меҳнати минг асрга тенг,
Оналар мўътабар, онам мўътабар.

Онага бош эгинг, онани йўқланг,
Оналар муштипар, онани сақланг.
Онанинг оқ сутин, жон фарзанд оқланг,
Оналар мўътабар, онам мўътабар.

МЕҲР

*Ўттиз беш йиллик умрини менга бахшида
этган катта онам Ойсафар
Жоналиеванинг хотирасига бағишлайман*

Бир ёшлик чоғимда олиб онамдан,
Эркалай билдингиз мен болачани.
Дардлар босганида юлиб танамдан,
Ўғлим деб, суйдингиз бир заррачани.

Ҳатто белингизга кўтариб, осиб,
Ерга қўймасдингиз, тин билмай бир зум.
Болам деб, юзимга юзингиз босиб,
Бахтимни сўрдингиз Оллоҳдан масъум.

Икки ёш чоғимда беланчак ясаб,
Тунларни кунларга улай билдингиз.
Уч-тўрт ёшларимда кўзингиз ёшлаб,
Қувончдан пешонам силай билдингиз.

Беш-олти ёшимда йигит деб сийлаб,
Елкамга тўн илиб, бердингиз белбоғ.
Юрак қурингизни бахшида айлаб,
Бўлдингиз бир боғбон, мен сизга чорбоғ.

Болалик чоғимни ҳамон эслайман,
Яйраб яшагандим гўё бир подшоҳ,
Ўша кезларимни мудом қўмсайман,
Қайтмайди, боғу-тоғ, далалар гувоҳ.

Еттидан ўн олти ёшгача тергаб,
Ўқиш-ёзишларим пойлаб юрдингиз.
Чироқ ёруғида, сандалда терлаб,
Имтиҳон қилдингиз, синаб кўрдингиз.

Гўрўғли, Алпомиш, Барчиной каби,
Достонлар бир тунда ўқилар эди.
Қўлингиз бир тутам ҳунар мактаби,
Гидамлар шу тунда тўқилар эди.

Иш билан кетсам-да, кетсам сўроқсиз,
Урдингиз, кўчада юрма деб саёҳ.

Ёмонлик йўлидан мутлоқ йироқсиз,
Ҳаёт китобидан бердингиз сабоқ.

Ўсмирлик ўтганди анча мураккаб,
Чунки интизомни қўйдингиз устун.
Ҳуқуқшунос бўл деб қўллаб, етаклаб,
Ўн ёшимдан илм бердингиз ҳар тун.

Бўш вақтинг кетмасин бўлса ул гарчанд,
Дея ўн беш ёшдан ишга бурдингиз.
Ота дурадгорми, дурадгор фарзанд,
Ҳунар олишликка ундаб кўрдингиз.

Онгли қарашингиз бир олам зиё,
Келтирди, ҳаётда татиди чунон.
Машаққатли кунлар қолди зим-зиё,
Ва лек атрофимда юрдингиз гирён.

Талаба чоғимда мен-ла Самарқанд,
Бордингиз, овқатим ош, қийма, норин,
Аччиқлик бермасдан бериб асал-қанд,
Неварам дедингиз жондан ҳам ширин.

Шунчалар кўпмиди сиздаги меҳр,
Меҳрингиз қадрига етолмай қолдим.
Мени деб ёндингиз, қилдингиз сеҳр,
Сеҳрингиз қадрига етолмай қолдим.

Сизнинг хизматингиз тайёр бир дoston,
Аммо ёзишликка қаламим ожиз.
Кўз юмиб кетдингиз, олам зимистон,
Сизнинг меҳрингизга қонмадим ҳаргиз.

Пушаймон ёшларга тўла кўзларим,
Мангу барҳаётсиз, лазиз онажон.
Ҳоки-пойингизга суртай юзларим,
Мендан рози бўлинг азиз онажон.

Қўл очдим дуога, ёнимда Хизр,
Оллоҳдан сўрайман ўтиниб бешак.
Жаннат эшиклари Сизга мунтазир,
Охират йўлингиз бўлсин гул-чечак.

БИРИНЧИ ҲИТУВЧИМ

*Алифбе сабоғи олганимнинг 30 йиллиги
муносабати билан биринчи ҳитувчим,
муҳтарам Эрмаш ака Суяровга дил
изҳорим*

Мен сиздан узоқда юрсам-да бироқ,
Қадрдон номингиз оламан тилга.
Сиздек буюк зотдан бўлмайин йироқ,
Дея эзгу ният соламан дилга.

Сиз илк бор тутқазиб менга «Алифбе»,
Бу олам илмидан бергансиз таълим.
Ҳижжалаб ҳарфларни номин бе, те, се...
Нур, зиё сочдингиз бўлгин деб олим.

Сиздан-ку нафақат алифбе сирин,
Ҳатто ўрганолдим тўғрилиқни ҳам.
Эзгулик, ҳақгўйлик нақадар ширин,
Худбинлик, разолат бошни этар ҳам.

Кўз очган биринчи ҳитувчимсиз,
Пойдевор сабоқни берган зиёкор.
Маърифат боғининг боғбони ҳам сиз,
Сиз эккан мевалар бари ҳосилдор.

Довжурак инсонсиз, жангга мардона,
Кириб боролдингиз қарши фашистга.
Душманнинг ўқларин донама-дона,
Қайтара билдингиз қонхўр нацистга.

Урушни хотирлаб, сев деб Ватанни,
Уқтирар эдингиз дарс-суҳбат чоғи.
Иймон келтираман тозалаб танин,
Сизда яхшилиқнинг йўқдир адоғи.

Улуғлар улуғи пиру устозим,
Сиз зотга таҳсинлар бўлсин ҳар доим.
Ҳаётман, эгилиб қиламан таъзим,
Соғ бўлинг биз учун азиз муаллим.

ҲАЙКАЛ

*Нарпай туман судининг биноси олдида
Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг
беш йиллик тўйига тухфа тариқасида
ўрнатилган «Қонун Адолат тарозисида»
рамзий ҳайкалига бағишлайман*

Сен бугун туғилдинг мисоли бир зот,
Оппоқ фариштадек қиёфанг мағрур.
Суднинг биносига қўшиб салобат,
Тахтли адолатсан, малика масрур.

Қонунни устувор тутмоқлик учун,
Забардаст қўлинг қиличинг олдинг.
Барчани бир кўзда кўрмоқми, нечун,
Кўз боғлаб, ҳар ишга тарози солдинг?

Мақсадинг тарозин тўғри ушламоқ,
Яхшилиқ қилганни севиб хушлашдир.
Адашган кишини йўлга бошламоқ,
Разолатта қарши кескин курашдир.

Она тимсолида буюксан, буюк,
Ҳақни билмоқ доим сенгадир одат.
Адолат рамзисан жон қадар суюк,
Истагинг халқимга бахту-саодат.

Улуғ халқим учун хизмат қилажак,
Муродинг борлигин мен англаб олдим.
Ва шунда, Оқтошда доим туражак,
«Адолат» аталмиш ҳайкалинг солдим.

ҚАҲРАМОН

*Ўзбекистон Республикаси Фахрийлар
Кенгашининг раиси, мухтарам Бектош
Раҳимович Раҳимовга бағишлайман*

Она юрт ишқида гўё бир мажнун,
Ёндингиз гулхандек олиб аланга.
Юрт обод ва озод бўлмоғи чунун,
Жон фидо этдингиз ҳурлик Ватанга.

Меҳнатингиз зое кетмади сира,
Матонат қатида ушалди орзу.
Хоразм воҳалик қалблар асида,
Сизга талпинади топдингиз обрў.

Қалбнинг ҳароратин айлаб бахшида,
Андижон аҳлини қолдирибсиз лол.
Инсондан яхши ном қолса яхшида,
Боғишамол дебон қўйибсиз бир хол.

Янги йўл қурдингиз куйлай ногоҳон,
Буюк ипак йўли узра ҳар томон.
Самарқанд халқига бўлиб отахон,
Ишончни оқлабсиз асл Қаҳрамон.

Нарпайнинг донғини таратган элга,
Жонкуяр ўғлонни ўстирди Оқтош.
Самарқанд боғларин тўлдирган гулга,
Ўзбекнинг фахрисиз, Сиз бобо Бектош!

НЕЧУН КЕТДИНГ

*Нарпай туман «Пахтакор овози»
газетасининг масъул котиби, журналист
Акрамжон Эрдонев хотирасига
марсия*

Қисқа фурсат дўст бўлдингу,
 дўстим, сен ногаҳон кетдинг,
«Умид ғунчалари» тузиб,
 очилмай бағри қон кетдинг,
Газетада номинг қолди,
 меҳнатда ном-нишон кетдинг,
Яхшилиқни куйлаб-куйлаб,
 шундай юртдан қаён кетдинг,
Шогирдларинг йиғлаб қолди,
 гул умринг не хазон кетдинг.

Сани қўмсаб йиғлар дўстлар,
 кўзларда қолмай томчи нам,
Яхши эди дея эслар,
 тошиб кетар юракдан ғам,
Жилмайишинг кўз ўнгимда,
 атроф тўла чексиз алам,
Нечун қон йиғламай дўстим,
 дунё ўзи экан бир кам,
Аҳли дўстлар йиғлаб толди,
 сен эса навқирон кетдинг.

Журналистдек касбни танлаб,
 ўз касбингда куйиб ёндинг,
Ватанни гулга қиёслаб,
 гўё булбул ундан қондинг,
Адо бўлмас фазилатинг,
 ёмон хулқдан доим тондинг,
Бу бевафо дунёни сен,
 вафоси бор деб инондинг,
Орзу-ҳавас бари қолди,
 сен дўстга меҳрибон кетдинг.

Ишлар чала бўлди дебон,
барча касбдошларинг йиғлар,
Дард-аламин ичга ютиб,
ёру-сирдошларинг йиғлар,
Тобутинг атрофин тутиб,
бутун сафдошларинг йиғлар,
Куйиб доғу ҳасратингда,
яқин қондошларинг йиғлар,
Ўттиз олти ёшда нечун,
дўстим, сен безабон кетдинг?!

МУҲАММАД ЮСУФга

Муҳаммаджон, туркман қизга бойланибсиз,
Ўзбек элдан кетмоқликка шайланибсиз,
Акажоним ўшани деб қийналибсиз,
Айтинг, қачон туркман қизга уйланасиз?

Ўзбек қизи сиздан юзин бурганмикан,
Ё туркман қиз юракчадан урганмикан?
Ашхободда гул кўтариб турганмикан,
Айтинг, қачон туркман қизга уйланасиз?

Офтоб чиқиб, офтоб ботса кулгичида,
Хавфли экан, қолмасинлар нур ичида,
Балки алдаб гапиргандир тил учида,
Айтинг, қачон туркман қизга уйланасиз?

Иболиси йўқмикан ҳеч Андижонда?
Қизлар кўпку Асакаю, Марғилонда.
Сизда туркман, ўзбек қизлар биз томонда,
Айтинг, қачон туркман қизга уйланасиз?

Бермас қизин туркман йигит элда ботир,
Ун ўрнида кўзингизга пуркар атир.
Гар қўрқсангиз туркман қизлар этмас хотир,
Айтинг, қачон туркман қизга уйланасиз?

Туркман бориб, «куя» суртиб бўянмангиз,
Мотда қолиб, «девор ушлаб» суянмангиз.
Қайтиб келгач ўзбек қиздан уялмангиз,
Айтинг, қачон туркман қизга уйланасиз?

ДЎСТ

Кимлардир бойлигинг учун бўлар дўст,
Кимлардир дўст бўлиб ташласин дер —пўст,
Кимлардир дўстан ҳам излар каму-кўст,
Мен дўстман иймонни қўйган ўртага.

Дўст бўлар баъзиси мансабинг учун,
Лек кутар ёнишинг пойлаб кун-тун,
Нега ёнмайди дер, ёнмайди нечун,
Мен дўстман иймонни қўйган ўртага.

Дўст учрар бор бўлса сенда гўзал ёр,
Йўгингда пайт топар инонма зинҳор,
Хушёр бўл ундай дўст билмас сира ор,
Мен дўстман иймонни қўйган ўртага.

Ёлғон дўст қаршингда эгар бошини,
Кўзидан оқизар сохта ёшини,
Вақт топиб орқангдан отар тошини,
Мен дўстман иймонни қўйган ўртага.

Дўстлик абадийдир ҳаёт бир лаҳза,
Дўстлар кўп самимий, ҳалол, покиза,
Инонгин, жон дўстим қалбим топ-тоза,
Мен дўстман иймонни қўйган ўртага.

СОҒИНИБ КЕЛДИМ

Ҳижрон ўчоғида ёнди ҳар оним,
Шошилиб-шошилиб сиз томон елдим.
Бир кўриб кетмоқлик бўлди уммоним,
Дўстим, дийдорингиз соғиниб келдим.

Олис самолардан сизни сўрадим,
Майин саболардан сизни сўрадим.
Юзи зеболардан сизни сўрадим,
Дўстим, дийдорингиз соғиниб келдим.

Иймонин ютганлар узоқ боришмас,
Дўстликсиз дунёда инсон қоришмас.
Офтоб чиқар, аммо кўнгил ёришмас,
Дўстим, дийдорингиз соғиниб келдим.

Қалбимнинг тўрида дўстлик ётади,
Кўролмас кўзлар кўп, тошлар отади.
Ҳиёнат дўстликка ёмон ботади.
Дўстим, дийдорингиз соғиниб келдим.

Майли, душманнинг ҳам лаблари кулсин,
Ғамгин кўнгиллар ҳам шодликка тўлсин,
Дўстликка битта жон минг фидо бўлсин,
Дўстим, дийдорингиз соғиниб келдим!

ВАФОЛИҒ ЁТДИ...

Кечир мени, кечир ё Раб,
мендин кўп жаҳолиғ ётди,
Чашмақонга дард бергувчи
бир олам жаҳолиғ ётди,

Қўрслик бирла кўнгилларга
аччиқ алам, ғазаб солдим,
«Тил суяксиз»лигин билдим,
оқибат хаҳолиғ ётди.

Гуноҳим кўп, тавба айтай,
қабул айла тавбам ё Раб,
Мен ёмонга дўсту ёрдан,
нетайким ваҳолиғ ётди.

ОЛОХ ВАСФИ

Ислом энг зур илоҳият,	ҳақ Раҳмонни билмоғу,
Ишончу-эътиқод ила	Оллоҳни тан олмоқдир.
Пайғамбарнинг ҳар буйруғин	сўзсиз адо қилмоғу,
Аҳлу мўмин мусулмонлар	дилга иймон солмоқдир.

Исломнинг-чи шарти бешта:
Оллоҳни бир дейишдир,
Номоз ибодати дўстлар у дунёда биҳиштдир.
Рамазонда рўза тутмоқ хўп ўзини тийишдир,
Закот бермоқ, ҳаж сафари
илоҳим савоб ишдир.

Мусулмонга бўлди вожиб
Танинг тоза, қалбинг тоза,
Вақти етиб келар бир кун
Номоз ўқиб охиратга

гусл бирла таҳорат,
исломку моҳи роҳат.
барчамизга охират,
қурайлик роҳи жаннат.

Мен ҳам дўстлар динсизликдан,
Саждага бош қўйиб мудом
Оллоҳнинг васфида ҳайҳот,
«Ла илаҳо иллаллоҳ»ни қалб тўрига соламан.

ЎЗБЕК АЁЛИ

Тарихнинг эшигин саҳарлаб қоқсам,
Нодирабегимнинг ҳур шоҳлиги бор.
Қуёшни орқага қайтариб боқсам,
Увайсий ғазалкор, жўш урар ёр-ёр.

Темурхон, Улуғбек, Бобур, Навоий
Элим ўғлонларин бордир излари.
Халқи Турон учун хизмати олий,
Дунёга келтирди ўзбек қизлари.

Ўзбек аёлисан, борми армонинг,
Шарқона иффатинг оламга машҳур.
Қалбинг туби иймон, софдир виждонинг,
Ватан ишқи билан ёнасан масрур.

Вафою, ҳаёлар сенда мужассам,
Ораста, иффатли лочин кўз аёл.
Иболи, зеболи юришинг санам,
Париваш бир ёрсан, олгувчи ҳаёл.

Сен мунис онасан тутган беланчак,
Чамамда сен ойсан, фарзандлар юлдуз.
Қўлинг гул, оёғинг остида чечак,
Таъриф қилолмайман топа олмай сўз.

Ўзбек аёлисан — серфарзанд она,
Олам аёллари ичра сен ёлғиз!
Мангу эъозлайман сени ягона,
Эл аро доврўфинг сўнмасин ҳаргиз!

БИР БОҒ ГУЛУ...

Қишлоқдаги мактаб боғида,
Гулни отдим чандон саралаб.
Қолди кўп қиз шу гул доғида,
Илиб олиб қўйдинг унга лаб.

Уйга қайтдинг гулни тутоғлаб,
Эҳтиросдан тинмасди юрак.
Қанотиға бир мактуб боғлаб,
Совчиликка қўйдинг куркурак.

Шу-шу куртак отди муҳаббат,
Дилларимиз бўлди муштарақ.
Билки бизни боғлаган албат,
Бир боғ гулу, ўша куркурак.

УЯЛМА

Юзларинг яширма, яширма гўзал,
Нечун яширасан қирмиз юзларни.
Ошиқ қалб ишқингда тўқиса ғазал,
Булбул хониши деб тингла бўзларни.

Уялма, уялма, кўзларимга боқ,
Тика олармисан оҳу кўзларни.
Тошбағир бўлмагин, қолмайин бўйдоқ,
Йигит ноласи деб тингла сўзларни.

Уялма, вояга етдинг-ку, ахир,
Гўдаклик кезларинг унуттин бироз.
Ҳаётинг лаззати бўлмасин тахир,
Севишганлар учун чертилсин ул соз.

Уялма, сочингдан силаган чоғим,
Шаршара сочларга бўлгим пайваста.
Нигоҳимда тургин, ёнсин чироғим,
Ғунча лабларингни тортмасдан аста.

Уят керак, уят, унутма асло,
Ватанин сотганлар уялсин чунон.
Отасин топтаган, онасин ҳатто,
Оқ сутин билмаган уялсин ҳар он.

Камол, қалбига сен қулоқларинг ос,
Билки, ошиқ бўлмоқ ҳеч уят бўлмас.
Оташ юрак узра юрагингни бос,
Оллоҳ жуфт яратган, бошқача эмас.

ИЛК БЎСА ТАЪМИ

Ёдингдами бир тун,
Қайтардик икков,
Келин-куёвларнинг никоҳ тўйидан.
Май ичмай, маст бўлдик,
Дил ёнди лов-лов,
Булбулнинг тундаги сирли куйидан.

Қулоғин мўлжалаб,
Тунни бир чертдинг,
Жаранглади қарс этган товуш.
Тасодиф юз берди,
Сен қалқиб кетдинг,
Кўргандек уйқунгда гўё сирли туш.

Зумда оғушимга,
Отдинг ўзингни,
Сездим кўксим узра илиқ ҳарорат.
Фақат бир дақиқа,
Юмдинг кўзингни,
Эридим бир лаҳза жон топиб роҳат.

Лабимга лабларинг,
Қалбимга қалбинг,
Чўғ бўлиб ботганди қолмасдан ками.
Бўлдим мен беҳол,
Зўр эди зарбинг,
Қолди лабларимда илк бўса таъми.

ДИЁНАТ

Мустақил диёрнинг хушбичим қизи,
Улғайдинг, юзларинг мисли қирмизи.
Қошларинг тим қора, кўзларинг чарос,
Асал лабларингда гулларнинг изи.

Дўстликнинг риштасин бузмагин зинҳор,
Диёнат бор жойда муҳаббат бисёр.
Азиз онларингни ўтказ фаровон,
Севгингни тараннум айласин ёр-ёр.

Шарқона иффатинг тарк этмагин ҳеч
Мудом орзуларинг осмонида уч.
То абад бирга бўл муҳаббатинг-ла,
Синглим, бахт майдан қонгунингча ич!

ЮЛДУЗНИНГ ЕРДАГИ ШУЪЛАСИ СЕНМИ

Нурлар жилоланиб юзингдан тошган,
Юлдузнинг ердаги шуъласи сенми?
Ёки етолмасдан хунобим ошган,
Гулларнинг тоғдаги лоласи сенми?

Хусн-латофатда бўлиб бетакрор,
Қаддимни лол этдинг, ларзага солдинг.
Қўлингни тутмоққа этмасмисан зор,
Сўролмай лол қолдим, хаёлим олдинг.

Оҳудек ҳуркасан кўз тиккан чоғим,
Аммо юрагингда пинҳондир бир сир.
Бил, муҳтож сен гулга муҳаббат боғим,
Кел, боғда севгидан қурайлик қаср.

Келавер.
Келавер остонам ҳатлаб,
Кошона қасрда сени тахт кутар.
Улуғлар ҳар доим келишган асраб,
Муҳаббат сиймоли буюк бахт кутар.

ВИСОЛ

Санам бериб саломингни
во ажаб, оромим олдинг,
Гул юзингга парда тортиб,
висолинг яшира қолдинг.
Ҳаё бирла эгик бошинг,
ақлу ҳушим олиб кетди,
Қадам босмоқ учун ожиз,
бўлмоқ азобига солдинг.
Не бўлсада ўзим тутиб,
қаршингда дилбар тисладим,
Тунда тўлган ойми дея,
паранжинг ол деб қистадим.
Каломимга парво қилмай
турганинг кўрганим ҳамон,
Алам чекиб кўзларимга,
ёш олишни ҳам истадим.
Ташласанг гарчанд нигоҳинг,
бағри-дилим вайрон бўлур,
Сал жилмайиб қиё боқсанг,
бутун дунё ҳайрон бўлур.
Ҳусни-жамолинг кўрмоқни
рад этсанг гар, қолмас дармон,
Сенга айлай жоним фидо,
ишқинг менла жайрон бўлур.
Воҳ-воҳ санам, тиниқ чеҳранг
мунаввар айлар жаҳонни,
Нафосату назокатинг сархуш
этар ширин жонни.
Камолга кел, қилгин таъзим,
жудо бўлар бўлди армон,
Қўлларингдан емоқ бўлдим,
висол берган ширмон нонни.

СЕН ТУҒИЛГАН КҮН

Ер-кўкни ларзага келтириб бир тун,
Туғилдинг, шодлигим беқиёс бутун,
Дилбандим, ўзингсан барчадан устун,
Торимни сайратар сен туғилган кун.

Туғилдинг, туғилди яна бир юлдуз,
Юзингдан нур томар, елкангдан кундуз,
Кечалар оймисан, қуёшми кундуз,
Торимни сайратар сен туғилган кун.

Улғайдинг, порлади бошингда иқбол,
Ёноғинг гул чаман, лабинг тўла бол,
Кел санам, ёнима тезда кела қол,
Торимни сайратар сен туғилган кун.

Кел, эркам, жонимни ҳадя этайин,
Ўпичлаб-ўпичлаб қўлинг тутайин,
Олис тоғ қўйнига олиб кетайин,
Жонимни яйратар сен туғилган кун.

ЎЗБЕКИСТОН ҚИЗЛАРИ

Ишқ бобида юзида ор,
Ўзбекнинг ҳур қизлари бор,
Бахт майидан туни бедор,
Ўзбекнинг ҳур қизлари бор.

Нурафшон бўлмиш юраклар,
Ёр зиёси бирла олам,
Нозу ишваси мафтункор,
Ўзбекнинг ҳур қизлари бор.

Тарк этмагай каломини
Ибо ила ҳаё ҳеч ҳам,
Ажаб, санам умри чинор,
Ўзбекнинг ҳур қизлари бор.

Жонни фидо айласанг гар,
Ҳар жонингга аро эрур,
Карашмали юриши нор,
Ўзбекнинг ҳур қизлари бор.

Лутфу жамолин кўрсатиб
Қалб тўрига қувонч берур,
Муҳаббатга боғи гулзор,
Ўзбекнинг ҳур қизлари бор.

Юз ниқобин тортсанг агар,
Тунларингга нур ёғилур,
Қалб тебранса қиши баҳор,
Ўзбекнинг ҳур қизлари бор.

Бахт қасридан макон берсанг
Лабларидан дур сочилур,
Бостан изи гули рухсор,
Ўзбекнинг ҳур қизлари бор.

Садоқатнинг кўчасида
Вафоли ёр топса чунон,
Ёр йўлига кўзи хумор,
Ўзбекнинг ҳур қизлари бор.

КУЛГИЧИНГ КЎРСАТ

Не сабаб ўксиниб йиғлайсан гўзал,
Дилозор ким экан бунча бешафқат?
Нечун сента хўрлик кўрсатар ҳар гал,
Шумикан оқибат, қани диёнат?
Йиғлайвер, юрагинг гар топса роҳат.

Табиат йиғлайди, йиғлаганда сен,
Тоғлар хўнграшади бўлиб бетоқат.
Йиғла майли, йиғла, ёнингда бор мен,
Қалбингни ғубордан тозалаб бўшат
Ва сўнгра жилмайиб кулгичинг кўрсат.

Сен кулсанг жилмаяр қуёш, ой масъум,
Кулиб қарашади, ҳаттоки гуллар.
Дурларинг кўрсатиб қилсанг табассум,
Юлдуз ханда урар, сайрар булбуллар.
Сарвим, қувончингдан яйрайди диллар.

ЙИҒЛАМА

Бунчалик йиғлама муҳаббат учун,
Муҳаббат афсона, муҳаббат ёлгон.
Тақдир азалийдир билмадим нечун,
Тақдирга тан бермай йиғлайсан ҳамон.

Йиғлама, тез кунда кетади булут,
Сенга ҳам кулади тақдир қуёши.
Бошингда бахт қуши қанотидан тут,
Майли, сўнгра томсин қувонч кўз ёши.

НИГОҲ

Нечун термуласан лом-мим демасдан,
Киприкка зарб бериб ташлайсан нигоҳ.
Барно қиз ёнимга яқин келмасдан,
Бағримни термулиб тирнайсан, эвоҳ.

Айтчи, нигоҳларинг бу қадар сирдош,
Нурлари санчилар тўғри юракка.
Менинг кўзларим ҳеч беролмас бардош,
Бунча шоширмасдан ўтгин тилакка.

Биламан, севасан айтолмайсан ҳеч,
Ўткир нигоҳларинг куйдирар тинни.
Қалбда тўлиб ётган дардларингдан кеч,
Айтолсанг садақа айлайман жонни.

Ҳар бир нигоҳингда кўраман меҳр,
Бахшида айлайсан киприклар ора.
Ўйлайсан кўз билан қиламан сеҳр,
Нечун тилинг билан айтмайсан сира.

Севгидан сўзламоқ барчага одат,
Ташвиш туширмагин оҳу кўзларга.
Истагим бир олам бахту-саодат.
Оллоҳ насиб этсин йигит-қизларга.

ХАЁЛ

Хаёл ҳавзасига чўмилиб бир тун,
Ўтиргандим ёлғиз ҳовли бурчида.
Оҳис қимирлади елкамдаги тўн,
Нахос тегингандек бармоқ учида.

Елкам узра секин бурилиб боқсам,
Сўлим ой турарди сочларин ташлаб.
Ишонар-ишонмас тўнимни қоқсам,
Талпинди, борлигин менга бағишлаб.

Деди: осмонингда қуёшдан қочиб,
Дарёларда тўлқин бўлиб тошаман.
Қуёш бобо мудом нурларин сочиб,
Излайди. Мен эса сенга шошаман.

Дедим: не истайсан муродингни айт,
Нечун қўрқитасан титратиб мени?
Тубанлик истасанг йўлларингдан қайт,
Кўкларга бахшида айлайман сени.

Деди: қалбинг чимир-чимир сўзлатиб,
Кўзларинг кулганин ҳислаб сезаман.
Шодлик бўлиб, ғам ғуссангни музлатиб,
Лабларингда бўса барин сузаман.

Шунда сархуш айлаб ҳусни жамоли,
Худди оғушига тортгандек бўлди.
Ой бўлса-да экан таъми ширали,
Сукунат олами севинчга тўлди.

Лек Ой абадийдир, аммо мен меҳмон,
Ахир ким кетмайди, мен ҳам кетаман.
Ойлар алдовига учсам-чи, виждон
Мени-ла тарк этар, шунда нетаман?!

АТЕИСТГА

Кузатдинг, ўргандинг, аммо бари бир,
Табиат тубига лек етолмадинг.
Ким яратган бунча сеҳрни ахир,
Десалар сабабин ҳеч айтолмадинг.

Айт билсанг, қаерга шошади қуёш,
Тунлари қаерга ётаркан кириб?
Ой баъзан ғубордан кўтаради бош,
Гоҳида чалқанча ётади ҳориб.

Айт билсанг, қаердан яралмиш торлар,
Нечун тош тагида қайнайди булоқ?
Сигир учганми ҳеч, учади зотлар,
Нега қўзи сира бўлмайди улоқ?

Атеистман дея ютиб иймонни,
Одамлар маймундан тарқалган дединг.
Етмиш йил майнасин қоқиб инсонни,
Мисли бир каламуш ақдин кемирдинг.

Ақл-заковатда бўлсанг зиёда,
Айт қачон маймунлар туққанди одам?
Мавҳум куч кўп, албат, сирли дунёда,
Ўн саккиз минг олам яралмиш зодам.

Яратмоқ қудратга эга ягона,
Оллоҳга шукрона айтай халойиқ.
Таҳсину мақтовга эмас бегона,
Буюклар буюги, Оллоҳим лойиқ!

ТАБИАТ

Нақадар сирлидирсан ҳар ишинг менга

жүмбоқ,

Сехрингдан ўйга толиб дил сиёҳ бўлдим.

МАНО.

Ҳар соний мўъжизасан, тунларинг ўн беши оқ,

Сирларинг билмай нолиб дил сиёҳ бўлдим,

МАНО.

Сендадир еру осмон, ой-келин, куёв-қуёш,

Қуёш ойни тутолмай қўярди ер узра бош.

Ой эса қуёш томон сузилиб қоқарди қош.

Келинни кўргач голиб дил сиёҳ бўлдим, мано.

Юзига парда ташлаб ой сўзар ўзра фалак,

Пардасин тортдим аста, кўзлари зарак-зарак.

Қайга қочди ёрим, деб қуёш сўрарди дарак,

Тилларим сўздан қолиб дил сиёҳ бўлдим.

MAHO.

Қуёшнинг жаҳли чиқиб, келин томон отди

TOM,

Келин эса куёвнинг тошига берди бардош.

Қуёш ойга эгилиб, бир ёстикқа кўйди бош,

Чимилдикка жой солиб, дил сиёх бўлдим,

МАНО.

Оқибат жанг тугади, айбларин ювди булут.

Жонланиб кўз ёшидан чайқалди ерда кўк ўт.

Табиатни тушунмай Камол ҳам қилди сукут,

Қўлимга қалам олиб дил сиёҳ бўлдим, мано.

СЕН ТУПРОҚСАН...

*Одобни ердан ўрганинг.
Ҳадис.*

Сен тупроқсан, оддий, камтарин,
Одам сендан яралсаки ҳам.
Мен одамман, менга офарин,
Кеча, бугун ёниб турган шам.

Сен хокисор, кибрдан йироқ,
Кўтармайсан бошингни ҳеч ҳам.
Менчи, тумшуқ кўтариб кўпроқ,
Манманлиқдан кўраман кўп ғам.

Сен оқилсан, сезади дилим,
Мени эса юрагим совуқ.
Ғийбат сўздан йиғмайин тилим,
Нодонлиқдан бўламан ёвуқ.

Сен содиқ дўст, билки инчунун,
Узоқ кетмас ой, қуёш, юлдуз.
Бир қарашда инсонман нечун,
Дўстим дилин тирнайман ёвуз.

Сенда бордир ҳам сабр-тоқат,
Мавжудодсан, жонсиз бир ночор.
Менга ётдир инсоф, қаноат,
Сўнг йиғлайман афсус деб, зор-зор.

Нафсу-хирсни қўйиб мен афзал,
Ўзимни ҳеч тия билмайман.
Деразадан кирса ҳам ажал,
Бир кун тўхта, тўймадим дейман.

Виждон сотиб, иймоним ютиб,
Босар йўлим билмай қоламан.
Ва охири бошимни тутиб,
Сенга қараб ўйга толаман.

Чилчирокдек қисқа бу ҳаёт,
Лов этади, ёниб ўтади.
Сен қоласан, мангу, барҳаёт,
Мени эса бағринг кутади.

Бу дунёдан топгач ниҳоят,
Ўптираман сенга юзларим.
Ўшанда сен қучоқлаб албат,
Тўлдирасан очвоқ кўзларим.

ИСТИҚЛОЛ ТОНГИ

Юлдузлар самодан кетгач олислаб,
Тонг кўзинг уқалаб, кипригин қоқди.
Табиат кўксини мунаввар айлаб,
Тоғлар орасидан оламга боқди.

Оддий тонг эмас бу, тонглар эркаси,
Озодлик, ҳуррият — истиқлол тонги
Энди ўзбегимнинг кулсин эртаси,
Дунёни тутмоқда азалий донги.

Ўзбек тонги ёруғ, элим нурафшон,
Қуёш нури заррин авж олгин ҳаёт.
Мавж ургин, завқланиб азим Зарафшон,
Еру фалак сен-ла туганмас баёт.

ШОИРНИНГ ТУШИ

Самодан саломга келганда зуҳал,
«Балиқ» коинотдан сўнган бир маҳал.

Туннинг қучоғида сизди ўзини,
Ўша тун сеҳридан юмди кўзини.

Кашмирлар жодуси ўқиди баёт,
Мужгонлар ортида қолди ул ҳаёт.

Теградан балқ урди кошона қаср,
Ўн саккиз ёшли қиз шу уйга асир.

Майин шабодада тебратиб сочин,
Майсалар поёндоз, йўл-йўлак сокин.

Кириб бориш чоғи кўча тарафдан,
Йўлига сочдилар гули садафдан.

Гулсафсар, гунафша чиқишди пешвоз,
Ортидан печакгул чертиб келди соз.

Гулларнинг султони гултожихўроз,
Гул сочиб бошидан, қилди хўп эъзоз.

Энг тўрғи хонага кирганди ёлғиз,
Ўрнидан турганча кутиб олди қиз.

Кўрпача тўшалди қоқгул патидан,
Дастурхон ёзилди наргис қатидан.

Райҳонгул баргидан келтирди қуймоқ,
Атиргул сутидан тортилди қаймоқ.

Чой дамлаб келтирди хушбўйли ялпиз,
Деди, меҳмон бўлинг жон қадар азиз.

Ялпизнинг ортидан қараб ҳамоҳанг,
Деди, наҳот, шунча ҳаёт ранг-баранг.

На бунча термулдинг? — дея барно қиз,
Шошганча ёнига келиб чўқди тиз.

Ой каби тўлғанди, висолнинг шапшги,
Файзлидек туюлди, ҳаётнинг гашти.

Фарҳоддек ташланди чидолмай ортиқ,
Ўйлади қизгина Оллоҳдан тортиқ.

Опичлаб, опичлаб илиқ ҳис этди,
Ўша пайт дераза оҳис қирс этди.

Нагоҳон кўзларин очсаки сахар,
Шоирни қучоқлаб турарди баҳор.

ГУЛТОЖИХЎРОЗ

Бир ғариб кўнгулни шод айлаб бешак,
Сирли қарашларинг бирам мафтункор.
Анвойи бир гулсан, япроғинг безак,
Ястаниб туришинг анча жазмдор.

Гоҳо ўтганимда маъюс ҳам бўлдинг,
Қовоғинг уюқли, кўзларингда ёш.
Баъзан жилмайдинг-гу, «хо-хо»лаб кулдинг,
Юзларинг бахмалдек қирмизи қуёш.

Кўзларинг пирпираб чимрилди қошинг,
Гулларнинг султони гултожихўроз.
Лабларинг шивирлаб эгилди бошинг,
Ишваларинг недур, саломми ё ноз?

Тунлар орасида келган чоғларим,
Дардли юрагимга қўлларинг солдинг.
Қалбимни қийнаган кўнгил доғларим,
Тирноқ учларида оҳиста олдинг.

Ёноғимга лабинг қўйган чоғингда,
Лаҳзалик сукунат жуда тез синди.
Энтиккан кўнгиллар гулзор боғингда,
Аланга олдию, оромдан тинди.

ҚОР

Қорсиз қишни қилгандик инкор,
Етиб келди совуқ изғирин.
Деразадан кўриндию қор,
Қувнаб кетди гала ўспирин.

Жамшид, Бобур олиб чанғисин,
Чошиб қолди гузар оралаб,
Баҳора-чи сатил янгисин,
Дастор қилди қорбобо ясаб.

Қорхат ёзиб Ҳаёт ва Соат
Ташлаб қочди айтиб шартини,
Қарз бўлмаслик учун Инобат,
Тутиб олди икки хатчини.

Ферузаю, Умида ё Раб,
Яйраб олди ўйнаб қорбўрон.
Жажжичалар шеър айтиб сайраб,
Қор устида суришди даврон.

Аёз бобо чертарди созин,
Лек, айтмасди табиат сирин.
Ҳеч ким сезмай лайлак қор нозин,
Ўйнашарди биринма-бирин.

Қўни-қўшни, болалар наҳор,
Олар эди қорнинг гаштини.
Қор остида интилар баҳор,
Аммо, аёз босди шаштини.

Ёғаверсин лаға-паға қор,
Шодон кулсин қувноқ болалар.
Қор ёғсачи тўлади омбор,
Гул бўлади боғу далалар.

ҲОЗ ЭДИ

Катта бир боғ, атроф музлик,
аммо кўнгил ёз эди,
Қиш гаштини сурмоқликка
даврамиз хўп соз эди.
Аҳли дўстлар жам бўлишган,
кимда рубоб, кимда тор,
Жўш урган базми жамшидга
какликлар ҳамроз эди.
Сержило ул тоғ бағридан
отилиб учқур қизлар,
Қояларда чанғи сузар,
асли номи боз эди.
Муз устида гулхан ёқиб,
шўх йигит, барно қизлар,
Дил нурафшон, ул рақслар
ишва эмас, ноз эди.
Зўр қаҳқаҳа, шўх кулгилар
завқи бир оламга тенг,
Арқон фалак ўйнамоққа
кўплари дорбоз эди.
Олам патли қарға мудом
айланиб еру фалак,
Сайёқ эмас, давра узар
ўргилиб пешвоз эди.
Камол, кўргин тоғ ўйини —
дам олишнинг файзи бу,
Қор қўйнида отиб олган
чумчуқ эмас, ғоз эди.

ЭЙ ФАРЗАНД

Фарзандим, тўғри бўл, қилма хиёнат,
Сўзлама сира ҳам ёлғонни ростдек.
Ёлғон сўзламоқни қилмагин одат,
Ростинг ҳам ёлғонга айланар хастдек.

Берган сўзларингни вафосин билгил,
Ваъдасин бажармоқ асли зўр сифат.
Тилу забонингга эғалик қилгил,
Шунда сен халқингдан топурсан ҳурмат.

Ёмонлик бўлмасин зинҳор базинҳор,
Ёмоннинг юзига боқмас ҳеч кимса.
Тарк этмасин қалбинг эзгулик-баҳор,
Ажабмас ўшанда эл-элат севса.

Дил сўзим олсанг гар қўполлик қилма,
Қўполдан худо ҳам безор билсанг гар
Дилхуш сўз сўзлагин, аксин хушлама,
Яхшилик ҳар инсон умрини безар.

Уқиб ол, гапирмас керагин «ёлғон»
Гар ваъда берсанг-чи, бажаргин шу он.
«Ёмонлик» истама, бўлма бадгумон,
«Қўполлик» эса-чи, ёмондан-ёмон.

ЯХШИЛИК ҚИЛ, ЯХШИЛИК...

Воҳ, разолат энг хунук илат,
Ундан мудом қочган яхшилар.
Бир разилни топса гар элат,
Диёнатсиз дея қамчилар.

Разилларни Оллоҳ ёт билар,
Қилсаки ул кимга хиёнат.
Разилигин тезда қайд қилар,
Фарзанд учун ортгириб албат.

Ари қўнмас бадбўйли гулга,
Чунки унинг заҳари бордир.
Во ажабо, дилхуш булбулга,
Хушбўй гуллар доим хумордир.

Шундай экан, яхшилик доим,
Элу-халқим дилин жўш этар.
Яхшилик-ла боссанг бир одим,
Авлод-аждоҳ номин хуш этар.

Тарк этмасин қулоғинг нолам,
Эзгу ишлар бўлсин ҳамроҳинг.
Яхшилик қил, яхшилик болам,
Нурга тўлсин доим даргоҳинг.

ҲАСАД

Билинг дўстлар, ҳасад энг ёмон,
Пасткашлигу, тубанлик ахир.
Ҳасад доим келтирар зиён
Бўлсин дея ҳаёти тахир.

Яқин борма, ҳасадгўй чаён,
Заҳар солмоқ ниятда юрар,
Омад кулса сенга-да аҳён
Ўтин каби ёниб кул бўлар.

Янгиликка ҳавас-ла боқмас,
Аммо чопар атрофда гирён.
Яхши ишлар унга ҳеч ёқмас,
Амалталаб югурар ҳар ён.

Ҳасадга дўст бўлмоқлик осон,
Аммо ундан қутулиб бўлмас.
Ҳар кимсанинг қалбида иймон,
Ҳасад ила келиша олмас.

Шу боисдан оқил донолар,
Ҳасадчидан мудом қочишар.
Гўзалликда тенгсиз барнолар,
Ҳасад кўзга тупроқ сочишар.

Яхши ишнинг бошида шодон,
Эй, ёронлар бирга турайлик.
Қабиҳ ният, ҳамда зўр нодон
Ҳасадчидан йироқ юрайлик.

СОЯ

Юрсам юрдинг, тўхтасам турдинг,
Билмам нечун термуддинг менга.
Киприк қоқмай боқиб ҳам кўрдинг,
Танимайин қолдингми, нега?

Айт-чи, ёхуд бирон айғоқчи,
Қучоғига олиб сўйдими?
Ушлаб олай бўл деб пойлоқчи,
Йўлларимга сени қўйдими?

Гоҳ ортимдан, гоҳи ҳар ёндан,
Сездим, қаён борсам борасан.
Фисқу-фасод ширин деб жондан,
Ҳасадгўйлар кўрган чорасан.

Йиқитмоққа бўлмагин қоя,
Тузоқ турмоқ сенга ярашмас.
Кўрқарсанми дўзахдан зоя,
Ғийбатчига Оллоҳ қарашмас.

Дўзах яхши десалар агар,
Шайтон гапи, асло кўнмагин.
Нурлар солган соя бўлсанг гар,
Мангу юргин, ҳеч ҳам сўнмагин.

НАФС

Эй фарзандим дунёда,
Нафсинг бўлса зиёда.

Машаққатинг ҳад эрур,
Ҳаётингга зарб берур.

Кўзларга тик қарай боқ,
Ҳар бир нафсдан бўл йироқ.

Ўғитларим тез илгин,
Хавфли душман нафс билгин.

ИСТАЙМАН

Сен жононга ташна қалбим, шому-тонг дийдор
истайман,
Кўнгил торини чертишга бағрингдан гулзор истайман.

Ҳусни-жамолинг тафтидан бутун оламга тушди ўт,
Қора зулфинг соясидан бир паноҳ бисёр истайман.

Ҳар бири бир камон қошинг, найза ўқдир ҳар
нигоҳинг,
Васл сандигин очмасанг кокилингдан дор истайман.

Гулбадан, лаъли лабингдан ичирмасанг бир томчи май,
На ҳожат менга яшашдан, қалбингдан мозор
истайман.

Эй нигор, ҳеч ўлдирмагин ишқингда бир девонани,
Икки дунё гулшанида фасли навбаҳор истайман.

МЕҲНАТ

Ижтимоий фойдали меҳнат,
Саодатга элтувчи бир йўл.
Ҳам насиба, ҳам обрў-иззат,
Бахт чўмилган азим дарё, кўл.

Дерлар, меҳнат бил таги роҳат,
Ризқинг кулиб боқади обдон.
Ҳар бир ишда кўрсат шижоат,
Меҳнат йўлинг бўлсин чароғон.

Дарҳақиқат, меҳнат шуҳрат-шон,
Гўзал турмуш, фаровон ҳаёт.
Камол, сира бой берма имкон,
Меҳнат қилган элга бўлмас ёт.

ТҶҢРТЛИКЛАР

Очкўзлик ҳайвонга хос бўлган одат,
Шу боис одамлар қочади ундан.
Кўзи тўқ инсонга бахту саодат,
Келади ғойибдан, Оллоҳ томондан.

* * *

Моддий неъматлардан тўпланган бойлик,
Биламан, бор-йўғи бир неча ойлик.
Маънавий бой бўлсам асрлар ошар,
Эзгулик йўлида минг йиллаб яшар.

* * *

Моддий бойлик тўшлаб қолдирсам ҳам кам,
Болам, болам билан бўлади душман.
Маънавий бойликни қилиб берсам жам,
Дунёдан ўтсамда руҳим шод, хушман.

* * *

Адолат қиличин кучли зарбидан,
Разиллар, қабихлар титрасин ҳар он.
Эзгулик жой олиб улар қалбидан,
Жабр ва зулмлар қочсин ҳар томон.

* * *

Мансаб ўткинчидир инонма ҳарчанд,
Қўлингдан қуш каби учадир бир кун.
Мансаб деб инсонни ранжитсанг гарчанд,
Дўзах мунтазирдир ташрифинг учун.

* * *

«Камтарга камол» дер доно халқимиз,
Камтарлик — гўзаллик, ақл, фаросат.
«Манманга завол» дер яна халқимиз,
Манманлик — худбинлик, оғир касофат.

* * *

Манман одам сира сени кўрмайди,
Йўқ, йўқ кўзи бор, аммо илмайди.
Ҳавойи гаплардан нари юрмайди,
Ўзидан ўзгани одам билмайди.

* * *

Разолат истаган — разолат топур,
Қабоҳат истаган — қабоҳат топур.
Ҳар кимнинг феълига яраша бордур,
Адолат истаган — адолат топур.

* * *

Томчиласин лаблардан шира,
Кўнгиллар ҳеч тортмасин хира.
Азизларим, бир биримизни,
Хуш этайлик, ранжитмай сира.

АРМОН

*Никоҳни бекор қилишни сўраб
судга келган аёлга*

Кечани тонгларга улардинг бедор,
Мактуб битар эдинг, юрак ловулар.
Тушларда кўрмасанг, кўксингда озор
Усиз хаёлингда тананг ҳувиллар.

Тишингни тишингга босиб ҳам кўрдинг,
Висол дамларига бўлиб интизор.
Ўзингни ўтга ҳам, чўққа ҳам урдинг,
Куйишдан кул бўлдинг, қалбинг гуноҳкор.

Висол оқшомида тунни ларзага,
Келтириб оғушдинг, юлдузлар гувоҳ.
Асал ойи кириб ширин лаҳзага,
Алмашдинг дунёнинг ишларин э, воҳ.

Бугун эса бошинг эгмайсан ҳеч ҳам,
Ишқнинг қалбига тик берасан зарба.
Оқибат савдоинг келтирар кўп ғам,
Оиланг устида даҳшатли замба.

Қозилик вазифам, тинглашлик фарёд,
Оила — муқаддас, дейман ул — Ватан.
Нафақат сен борсан, жажжи зурриёд
Унда улғайиши жоиз, дафъатан.

Оиланг тўзмасин, тортмагин армон,
Камол ўғитин ол, муродингга ет.
Қалбларга дарз кетгач, ейсан пушаймон,
Никоҳингни сақла, ўз уйингга қайт.

НИДО

Фарзандларидан безган ота-оналарга

Табиат гўзалдир, қабоҳат хунук,
Боласин ташламас бирон бир жонзод.
Инсон қиёфали бўлса-да нечук,
Боласин ташлайди баъзан одамзод.

Агар узоқлашса сигир бузоқдан,
Бўкирар овозин борича мўнграб.
Айрим оналар-чи қўрқмас дўзахдан,
Боласи қолади ортидан ҳўнграб.

Қарға боласига тегсанг чўқийди,
Важоҳатда кучли балки аждардан.
Фосиқ хотин эса ғийбат тўқийди,
Боласин бездирар ҳиссиз важлардан.

Чувалчанг ота ҳам излаб боласин,
Қидиради лойдан ахтариб, кезиб,
Нодон оталар-чи она алласин,
Эшитиш истамай қочади безиб.

Қирмизи қонинг-ла йўғрилган танни,
Дунёга келтириб, сўнг ташлаб қочдинг.
Юзингни тимдалаб, ёт деб Ватанни,
Ўзгани қидирдинг, меҳрингни сочдинг.

Ўз боланг сенинг-ла меҳрингга зордир,
Ўйла, кимларнингдир қўлида ул хор.
Мунгсиз йўллар узра кўзи хумордир,
Бемеҳр экансан, аччиғи ҳам бор.

Мурғак юракларда аламли бир дард,
Тирнайди тобора чуқурроқ ботиб.
Кўз ёшин оқизиб сен ота номард,
Болангни ташладинг виждонинг сотиб.

Отаю онани меҳрига қонмас,
Бола, кўзи ёшли тўлиб соғинчдан.
Шунда ҳам фарзандлик бурчидан тонмас,
Аммо, қайғуради толиб ўкинчдан.

Балки қорни тўқдир бўлса-да етим,
Маънавий очлигин ўзи бир даҳшат.
Зинокор инсонга чидамас бетим,
Боласин истамай истайди шаҳват.

Қани аёлдаги иффат, нафосат,
Дангаса эрларнинг шуури қани?
Қани оилада меҳр-оқибат,
Ўзбекнинг шарқона ғурури қани?

Ота ё онаси яшаб қошона,
Наҳот етимликда қотса боласи.
Ёхуд чўри бўлиб хонама-хона,
Ларзага келтирса саси, ноласи.

Тинглагил эй инсон, куймай иймнинг,
Ақл тарозисин сира бўш тутма.
Билки ҳаёт қисқа, фарзандинг номинг,
Ўзгадан иссиқлик, фароват кутма.

НОЛА

Етимхонадан чиққан сас

Бевақт очилган гул меваси эдим,
Таъминг аччиқ дединг, кўтардинг фарёд.
Аччиқ мевачалар жойига келдим,
Ахир мен болангдим, эмасди-ку ёт!

Ҳамма падардору, лек мен падарсиз,
Анинг сабабига кўзим боғладинг.
Ўша кемтиклик ҳам каммиди ҳаргиз,
Юрагим танамдан жудо айладинг.

Ҳатто тикан босган қўлсиз кипри ҳам,
Боласи сийпалаб, юмшоғим дейди.
Танаси тим қора қўнғизча мудом,
Жажжисин эркалаб, оппоғим дейди.

Қиёфанг инсону, аммо йўқ шафқат,
Оналик туйғуси сенга бегона.
Болангга кўрсатмай бир лаҳза роҳат,
Қафасга ташладинг мисли бедона.

Мен ҳам истардимку она алласин,
Ахир сен ҳам она, бағринг нечун тош.
Эшитгин энди сен бола ноласин,
Ташладинг, қалқиди кўзларимда ёш.

Мен аччиқ фарзандга ширинлик бисёр,
Лек йўқдир онанинг меҳри гиёси.
Бошқалар отаси, онаси ҳам бор,
Менинг ота-онам давлат зиёси.

Ҳайф сенга оналик, қилдинг-ку бадном,
Тириклай болангни гўрга супурдинг.
Покиза оналар учун сен дашном,
Она деган улуғ номга тупурдинг.

Афсус, надоматга бўлди энди кеч,
Болангни ташладинг, номусинг сотдинг.
Ўйлама сен мenden қутулдим деб ҳеч,
Қилмишинг дўзахбоб, гуноҳга ботдинг.

ЖИНОЯТ

Қонун билан тақиқ этилган,
Ҳам жиноий жазо битилган.
Ижтимоий хавфли ҳаракат,
Сен эмасми, айтчи жиноят?

Кеча ёки демайсан кундуз,
На вақтини, на танлайсан жой.
Инсон учун ниятинг ёвуз,
Довдиратиб, кечирасан лой.

Одам ақлин олмоқчи бўлиб,
Шайтон каби кирасан дилга.
Сўнгра кўзлар қонимон тўлиб,
Қасд қилади эгрилик йўлга.

Топиб олиб заиф ё нодон,
Гиж-гижлайсан ичирасан қон.
Ўзга мулкни талатиб чандон,
Дангасага едирасан нон.

Жамиятга келтириб зарар,
Кўпчиликка соласан ташвиш.
Сенга ҳамки жафо муқаррар,
Жазо топар жиноий қилмиш.

ЯНА ҚҰЙДИНГ ЛАБЛАРИМГА ИЗ

Оқ оқшомлар қўйнида ёлғиз,
Ёлғиз ётар эдим оппоқ қиз.
Муҳаббатнинг шарбатин суртиб,
Қўйиб кетдинг лабларимга из.

Бежиз эмас, синоат бу из,
Ёниб, ёниб одор бўлдим қиз.
Сокин тунлар бўйнидан қучиб,
Бедор бўлдим, озор бўлдим қиз.

Қалблар эгиз, муҳаббат эгиз,
Ҳис-ҳаёжон, ҳарорат эгиз.
Минг бир жоним, жаҳоним исор,
Қадамнингга, мен истаган қиз.

Оқ оқшомлар қўйнида ёлғиз,
Ёлғиз ётар эдим оппоқ қиз.
Ишқ жомидан шароб тутқазиб,
Яна қўйдинг лабларимга из...

ЎЗБЕК ҚИЗ, ОЙ ҚИЗ

Ўзбекистон халқ артисти
ЮЛДУЗ УСМОНОВАГА

Халқимнинг қалбига кирмадинг бежиз,
Ватаним гултожи талантга бой қиз.
Сен ўзбек куйчиси дунёда ёлғиз,
Ватанин мадҳ этган ўзбек қиз, ой қиз.

Хаттоки хориждан порлаган ўзинг,
Хабашни денгизга чорлаган ўзинг.
Дунё ҳам тан олди ўзбекча сўзинг,
Ватанин мадҳ этган ўзбек қиз, ой қиз.

«Баҳор» қизларидан Ҳинд бўлган беҳол,
Шарқда Муножат бор, сен юдуз, Зуҳал.
Дунё сеникидир олавер, тез ол,
Ватанин мадҳ этган ўзбек қиз, ой қиз.

Сен гулга ошуфта бугун кенг жаҳон,
Дунё булбулисан, Камол ҳақ, инон,
Ўзбегим бахтига доим бўл омон,
Ватанин мадҳ этган ўзбек қиз, ой қиз.

СОЖИДА

Олтмиш ёшли Жарқин жодутар,
Ҳеч ёқтирмас келин қилигин.
Рашк бобида бўлиб савдогар,
Қизғанарди ўғлин, илигин.

Кампир қари, аммо муғомбир,
Илк келинин қувганди ҳайдаб.
Ортидан ҳам гўё бир зомбир,
Сочган эди захрини чайнаб.

Янги келин доно, иффатли
Гўзалиқда тенгсиз бир рухсор.
Ўғли эса бўш-баёв, дардли,
Аммо, турмуш бўлди сарафдор.

Келин-куёв севиб бир-бирин,
Бахт майидан бўлди маст-аласт.
Она мудом пойлаб мир-сирин,
Рашк ўтида ёнарди холос.

Вале ўғли ҳамда келини,
Ҳурмат бажо келтирар чунон.
Кампир бўлса тирнаб этини,
Ҳасади ила боқарди ҳар он.

Келин-куёв аҳил яшашиб,
Сезмас эди она шаптини.
Қизалоқли бўлиб талашиб,
Суришарди ҳаёт гаштини.

Сожиданинг орзуси бисёр,
Ўғил кўрмоқ, тўй қилмоқ ният.
Тарбияга берди эътибор,
Қизи бахтли бўлмаса уят.

Эрнинг дардин ютиб яширди,
Иситмаси ошкор этса ҳам.
Рўзғор камин тузаб оширди,
Кўрмай дея эр кўзида нам.

Қайнонасин қаддини созлаб,
Ўзи киймай унга кийдирди.
Меҳмонларин мудом эъзозлаб,
Хуш-хушлади, ширин едирди.

Қалби дарё бўлсада келин,
Ёқтирмади Жарқин момо ҳеч.
Йўқ қилмоққа чархлаб тиш, тилин,
Пойлаб юрди ҳам эрта, ҳам кеч.

Иш йўқ эди ўз ҳудудида
Ўғил кетди бўлиб мардикор.
Йўқ қилишнинг тараддудида,
Кампир юрди жуда ҳийлакор.

Қизлар келиб биринма-бирин,
Тезкор, махфий мажлис ўтказди.
Кампир айтиб ёвузлик сирин,
Мақсадини хуфён етказди.

Жаллод момо айтгач режасин,
Қизлар йиғлаб мадордан толди.
Жодугар-чи макру ҳийласин,
Ишга солди, ақлини олди.

Арқон, болта келтириб уйга,
Кутди ётиб ярим тунгача.
Келин эса толарди уйга,
Ёри келса эрта тонггача.

Икки хона ўртаси даҳлиз,
Биридачи ёвузлар кутар.
Унисида мунисдек ҳаргиз,
Она-бола беозор ётар.

Пойлоқчи қиз англаб тирқишдан,
Деди: келин кетди уйқуга.
«Азроил»лар уйга киришдан,
Хона ботди чуқур қайғуга.

Сен икковинг икки ённи ол,
Учинчи қиз бош тарафдан бор.
Кампир қилди Сожини беҳол,
Воҳ, бўйнига арқон бўлди дор.

Кўзлар тўла қон билан қизлар,
Тортишарди арқонни зўрлаб.
Жарқин пишиқ қолдирмай излар,
Келинчакни ўлдирди хўрлаб.

Дерлар: битта хотин хийласи,
Қирқ эшакка юк бўлар эмиш.
Кўринг тўртта хотин калласи,
Обдан ишлаб, тўқиди миш-миш.

Эри кетгач мардикорликка,
Келин ёни «бузук»қа тўлди
Кампир эса кетмай пинакка,
Келин билан кимлардир бўлди.

Заб булғашди номусин топтаб,
Айшу-ишрат хилватга чикди.
Ўйнашлари келинни бошлаб,
Сўнг оғзига латтани тикди.

Зумда тарқаб кетди миш-мишлар,
Дастлаб ҳамма бунга ишонди.
Терговда-чи ёлғон эмишлар,
Рад қилинди, ёвузлар тонди.

Ялмоғизлар беролмай бардош,
Қабоҳат деб кўз ёшин тўқди.
Тергов очди, сирлар бўлди фош,
Ҳақ олдида жаллодлар чўқди.

Оҳ, гуноҳсиз келин Сожида,
Тириклик деб ҳар нега кўндинг.
Қуёш эдинг куёв қошида,
Лек фосиқлар қўлида сўндинг.

Ўйлама сен ўлдим деб ҳаргиз,
Сожи номинг кўплар қалбида.
Фарзандинг ҳам эмасдир ёлғиз,
Давомчинг бор ҳаёт тобида.

Бугун юртда қонун устивор,
Юрт эгасиз, эмасдир синглим.
Қонунчилар постида ҳушёр
Очилмоқда ҳар қандай тилсим.

ЭГОВ ХОТИН

«Оқтов» билан «Қоратов»,
Ўртасида бор яйлов,
Шу яйловда қўй боқиб,
Юрди чўпон хўп яёв.

Чўпон кўзи тўқ эрди,
Қотган-қутган нон ерди,
Нонуштадан сўнг албат,
«Сен Оллоҳ»га ҳамд дерди.

Орадан кўп кун ўтди,
Пешонага ёр битди.
Яхши экан бирам ёр,
Орзусига ҳам етди.

Самимий бир ёр экан,
Фаросати бор экан.
Ҳам оқила, ҳам доно,
Ҳам вафога зор экан.

Эрни пирим деб билди,
Елкасига тўн илди.
Яхши-ёмон ичида,
Ҳурмат-иззат ҳам қилди.

Хотин битган юлишар,
Жиғи-бийрон бўлишар.
Наҳот чўпон хотини,
Зўр экан деб кулишар.

Кеч кирдию иш битди,
Ишдан раис ҳам қайтди.
Мақтаб чўпон хотинин,
Ўрнак олгин деб айтди.

Хотини тез тутокди,
Эр гўрига ўт ёқди.
Чўпон хотин дастидан,
Кўзларидан қон оқди.

Чўпонга тенг қилма деб,
Мени чўпон билма деб,
Эрни уйдан ҳайдагач,
Ўзига хўб берди зеб.

Эр хафақон бўлибди,
Боши қонга тўлибди.
Эгов хотин дастидан,
Уйдан чиқиб, ўлибди.

Хотин ўйга оз чўмди,
Эрни ерга соз кўмди.
Ва ниҳоят, майли деб,
Ўтганига кўз юмди.

Сўнг чўпонни ахтариб,
Йўллар босди кўп ҳориб.
Эр қадрини билмадим,
Дерди баъзан у зориб.

Чўпон хотин деди, ҳув,
Ва офтобдан ичди сув.
Ҳой-ҳой келин, жон келин
Эмаскансан ҳеч сулув.

Уйда йўқми совуқ сув,
Нечун ичдинг илиқ сув?
Ёлгон экан мактовлар,
Эшитгандим кўп дув-дув...

Авзойини заб кўриб,
Хумни қўйди сал суриб.
Эрни билинг қадрини,
Янгажон деди туриб.

Кўрпа-ёстиқ тўшалди,
Ўртада нон ушалди.
Қизиб кетиб суҳбати,
Икки хотин бўшалди.

Чўпон хотин сўзлади,
Яхшиликни кўзлади.
Эрни ҳурмат қилишни,
Айтиб тулни тузлади.

Чўпон чўлда мен нетай,
Жоним фидо ҳам этай.
У иссиқ сув ичган вақт,
Нечун совуқ сув ичай.

Гапни тинглаб тул хотин,
Чуқур тортиб олди тин.
Тўлиб ёшга кўзлари,
Туриб кетди у секин.

ИТ, МУШУК...

Бор эканда, йўқ экан,
Оч эканда, тўқ экан.
Қадим-қадим замонда,
Бир бой жуда суқ экан.

Бой ҳовлиси ҳашамдор,
Кўп бўлганди хизматкор.
Тўрт хотину канизак,
Бола-чақаси бисёр.

Бола-чақа ёш эди,
Баъзиси бебош эди.
Яхши ёмон ишларда,
Каттаси йўлбош эди.

Кўп хотинда кўп фикр,
Берарди бойга зикр.
Бири деди, ит керак,
Ҳовлида юрсин дикр.

Бой унга рози бўлди,
Хотиннинг кўнгли тўлди.
Ит келтиргач ҳовлига,
Қоравул очдан ўлди.

Орадан кўп ўтмади,
Бойни хотин туртади.
Мушук бўлмаса уйда,
Хайр-барака кетади.

Чайқалди бой калласи,
Не хизмат дер салласи.
Келтирилсин мов мушук,
Лек бўлмасин, малласи.

Хизматкор чолиб кетди,
Бозорга зумда етди.
Бой беканинг буйругин,
Бажара солиб қайтди.

Мушук дангаса экан,
Ҳар замон «миёв» деркан.
Бундан хабардор сичқон,
Бой уйида дон еркан.

Ҳамма ухлаб қотарди,
Бой-чи, меҳмон кетарди.
Ит, мушук, сичқон эса,
Бирга суҳбат этарди.

Ит ҳурарди: «вов-вов-вов»,
Деярди: мушук, «миёв»,
«Чий-чий» қиларди сичқон
Дўст эди, эмасди ёв.

Бир куни қилди вой-вой,
Бойнинг боласи Норбой.
Таёқ еган эканин,
Чақди акаси Холбой.

Бой ҳовлида бақирди,
Итни қаттиқ чақирди.
Нега сен қарамадинг,
Дея танбеҳ гапирди.

Дўқ ейиш кўп ёмонда,
Ит тўлғанди шу онда.
Йўл-йўлакай сўради,
Душман қайси томонда.

Йўл қараб турса-чи бой,
Ит келарди сойма-сой.
Олдида урган бола,
Ушлаб тузлади Норбой.

Бой-чи, қувониб кетди,
Итга бир Ёрлиқ битди.
Хизматига ҳақ олиб,
Ит ҳам муродга етди.

Ит суюниб кўярди,
Бой эркасин суярди.
Сичқон-мушук бирлашиб,
Ит Ёрлигин юварди.

Ёз, куз ўтиб, қиш кирди,
Ёмғир итни шоширди.
Тез мушукни чақириб,
Ёрлигини топширди.

Мушук Ёрлиқни олиб,
Қорғоз халтага солиб,
Уй ичига кирди-ю
Ухлади, анда қолиб.

Бой эркаси эди шўх,
Қилиқлари эди чўх,
Ёрлиқни топиб олиб,
Бурчини еб қўйди лўх.

Мушук бехос уйғониб,
Ёрлиқни қўлга олиб,
Эркатоё қилган ишдан,
Йиғлади дод-вой солиб.

Буни эшитган сичқон,
Койиди, ютмагин қон.
Ёрлиқни сақлаб берай
Дея юпатди шу он.

Мов-мушук рози бўлди,
Иккиси роса кулди.
Сичқон уйга келтиргач,
Ини Ёрлиққа тўлди.

Сичқон ов овлаб кетди,
Боалари оч ётди.
Овқат-чун мақтов Ёрлиқ
Сичқонларга асқотди.

Сичқон овидан қайтди,
Ҳолдан тойганин айтди.
Ёрлиқ кетганин кўриб,
Мадори бўшаб кетди.

Дод-вой солди, ух отди,
Болалари саф қотди.
Сичқон она шаштидан,
Сичқончалар дард тортди.

Кунлар ўтиб келди ёз.
Ёрлиқ сақлаш учун соз.
Дебон ит ўйлаб қолди,
Ва Мошдан сўрди қоғоз.

Мушук сичқонни кўрди,
Ҳам ундан Ёрлиқ сўрди.
Ёрлиқ йўқлиги билгач,
Сичқонни созлаб урди.

Сичқон чийиллаб қолди,
Ва чуқур ўйга толди.
Билди аҳволи чатоқ,
Думини туйиб солди.

Жаҳли чиққан мов мушук,
Ҳали ҳам пойлар тешик.
Мушукдан ўч олгани,
Ит турар пойлаб эшик.

ҲИКОЯЛАР

СИРАИ САРОЙ

Детектив ҳикоя

Дарғомнинг чап соҳилидан унча узоқ бўлмаган гумбаз қишлоғи ҳар қалай замонавий. Баланд-баланд қурилган уйлари, осмонўпар дарахтлари, кенг ва ра-
вон кўчалари билан бошқа қишлоқлардан анча кўр-
кам. Бир кўринишда кичикроқ кўрғончага ҳам ўхшаб
кетади. Паст томони пахтазорга, юқори томони эса
қир-адирларга тугашиб кетган бу гўзал гўшанинг ис-
ми жисмига монанд.

Самарқанд — Қарши темир йўли қишлоқнинг ён-
гинасидан кесиб ўтган. Ҳатто унча катта бўлмаган те-
мир йўл бекати ҳам бор. Шу сабабли ҳам қишлоқ
одамлар билан гавжум. Вилоятнинг барча туманларида
тармоқлари бўлган Гумбаз қурилиш корхонаси ҳам шу
қишлоқда жойлашган. Шунинг учун бошқа қишлоқ-
лардан келиб ишловчилар талайгина.

Қишлоққа кираверишдаги марказий кўчанинг ўнг
томонида Ҳакимнинг ҳовлиси жойлашган. Ҳовли кат-
та бўлмаса-да, аммо бир қарич ҳам очиқ ери йўқ.
Ёзнинг келганлигини унинг кичкина томорқасидан
сезса бўлади. Помидорларнинг қийғос гуллаб ҳосилга
кира бошлаганлигини, бедапояларнинг иккинчи ўроқ-
қа тайёрман, дегандек бўй чўзиб турганлигини кўриб,
ҳақиқий деҳқон ҳовлиси, дейсан киши. Ҳаким нафа-
қат деҳқон, балки олий маълумотли мухандис ҳам.
Гумбаз қурилиш корхонасида ишлайди. Ишдан бўш
вақт топди дегунча томорқасида меҳнат қилади. Худди
«вақтинг кетди-нақдинг кетди», — деган нақл унга
айтилгандек.

Йигирма етти ёшли, ўрта бўйли, қошлари қуюқ,
кулча юзли бу кўркам йигитнинг иш жойида, ҳурмати
яхши. Қўни-қўшнилари билан ҳам жуда аҳил. Ҳамма
унга ҳурмат билан қарайди. Бировни хафа қилиш
унинг феълига мутлақо тўғри келмайди.

Хотини Бувизайда ундан икки ёш кичик. Бир-бир-

ларини мактабдагидек севишган. Ҳатто Ҳакимга суқ-ланиб қарашган қизлар билан хафалашиб қолган пайтлар ҳам бўлган. Энди-чи, рўзгор ташвишлари билан ҳамма-ҳаммасини унутган.

Бувизайда юмалоқдан келган, ўрта бўйли, бодом қовоқ, қошлари қалин, хушбичим аёл. Бир кўринишда зри Ҳакимга ўхшаб кетади.

Якшанба. Қуёш уфққа ёнбошлаган пайт.

Бувизайда уйида, Ҳаким эса рўзгор юмушлари билан далада — уйидан анча олисда. Кўнгли негадир нотинч. Тезроқ уйига етиб бориш истагида. Аммо, иложи йўқ.

Ишлар кўп. Уларни бажармасдан қайтиш, «бутунги ишни эртага қўйма», деган халқ мақолига зид бўлади. Бундан ташқари ишни чала қолдириш учун фазилати-га мос келмайди ҳам. Шундай бўлса-да ишни тезлатди.

Чунки, уйида икки ўғли, жажжи қизалоғи кутмоқда. Айниқса, ўртанча фарзанди — Бекзод бошқача. Негаки у кўпроқ ўзига ўхшайди. Уни кўрса ўзининг ёшлигини кўргандек бўлади...

Эрининг костюмини ямаш учун ўтирган Бувизайданинг беҳосдан қовоғининг учиши уни толиқтира бошлади. Кўзи толиб, нуқул игнани қўлига санчиб олавериб, иши анчага чўзилди.

«Нега қовоғим учди. Балки эрим кечиккани учундир. Тинчмикан, ўзи» дея хаёлидан ўтказди.

Ўшанда, қишлоқ оралаб чўпон-чўлиқлар олдига солиб келаётган қўй-қўзиларнинг бетўхтов марашлари, итларнинг ҳуриши, болаларнинг қий-чув, ўйин-кулгилари аралаш уч яшар ўғли Бекзоднинг чинқирган овозини эшитгандек бўлди. Товуш қисқа ва такрорланмаганлиги учун ҳам бу овозга Бувизайда бефарқ қаради. Лекин ўғлининг валатироқ бўлиб туюлган бу товуши қулоғи остида муҳрланиб қолди. Шундан кейин уни хаёл олиб қочаверди. Охири қўли ишга бормаи қолди.

Юраги ҳаприқаётганлигидан безовталаниб, эрининг костюмини нари суриб қўйди-ю, ухлаб ётган қизалоғини қўлига олиб, ҳовлига чиқди.

— Эҳ-ҳе, қоронғи ҳам туша бошлабди, эрдан дарак йўқ, — деди ўзига-ўзи. Сўнгра ўғилларини чақира бошлади. Шерзод секин-аста уйи томон келди. Чунки ўша вақти ўйиннинг энг қизиган пайти эди.

Ҳеч кимда уйга кириш истаги кўринмасди. Шу учунми, Бекзод кўринмади.

— Бекзод. О-о-о Бекзод! Аянг ўргилсин Бекзод, қайдасан-у-у?

Қоронғи туша бошлаган пайтда ҳовли супиришни ўтмишда ёмонликка йўйишган. Ўша пайт ҳовлисини супираётган қўшниси Анзират Бувизайданинг рашига тегди. Лекин ўзини босиб:

— Бекзод сизлар томонда кўринмайдими? — деб сўради.

— Мени болаларим билан юрганди, — дея жавоб қайтарди Анзират.

Қоронғи аралаш Ҳаким ишдан қайтди. Овқатга ўтириш керак.

Бекзоддан эса ҳамон дарак йўқ.

— Бекзод қани, — сўрашди катта ўғлидан Ҳаким билан Бувизайда бир зайлда.

— Ўйнаб юрганди, — жавоб қайтарди у.

Эр-хотин бир-бирларига сирли қарашди-ю, ҳовлига, ҳовлидан кўчага чиқишди.

— Бекзод. Бекзод. Бекзод-у...

Ҳакимнинг ҳам, Бувизайданинг ҳам вужудларига қалтироқ кирди.

Баданларини совуқ тер босди.

Қозонда сузилишига муҳтож бўлиб турган ош ҳам, соғилиши лозим бўлган сигир ҳам ўша пайт Бувизайданинг кўзига кўринмасди.

Эр-хотин Бекзодни қидиришга тушиб кетдилар. Шу орада қўни-қўшнилари ҳам Бекзодни излашга киришдилар. Бекзод йўқолиб қолганлиги бир зумда қишлоққа тарқалди.

Яқингинада пилдираб ўйнаб юрган Бекзодни кеч-қурун ҳеч ким кўрмай қолган. Наҳотки, қисқа вақт ичида уч ёшли болача қишлоқдан чиқиб кетолса. Сирли йўқолиш...

Шу кеча нафақат Ҳаким билан Бувизайда, балки

инсофи бор кўплаб қўни-қўшниларнинг киприклари киприкларига тегмади.

— Балки Бекзод бирон жойда ухлаб қолгандир, — деди кимдир ҳансираб. Тўпланганлар экин майдонларини, қорайиб ёки тумпайиб кўринган ҳар бир жойни кўриб чиқишди. Аммо натижа йўқ. Ҳамма ҳайрон. Турли хаёл, турли ўйлар кўпчиликнинг, айниқса, Ҳаким билан Бувизайданинг миясини эговлади.

Бекзод жуда ширин бола, боғчада ҳамманинг унга ҳаваси келади.

Балки бирон кишининг уйига борган бўлса олиб қолганми? Ёки ўғирлаб кетдимикан-а? — ўйларди Бувизайда.

Вақт беаёв, онанинг кўзлари жикқа ёш.

— Бекзод! Бекзод! Қаердасан, Бекзоджон? — тўрт томонга югурарди она.

— Кеча қоронғисида излаш бефойдага ўхшайди, бирон кишиникида қолгандир, — дея юпатди қўшнилardan бири.

Тонг отди. Бекзод қўни-қўшниларникида ҳам топилмади. Милицияга хабар қилинди, унинг сурати ва белгилари тезда ҳамма тезкор вакилларга етказилди.

Бекзод шу қишлоқда туғилган. Қишлоқдошлари уни «ширинтой» деб эркалаштишарди. Ҳақиқатан ҳам ширинтой. Уни ким кўрса бағрига босгиси, эркалатгиси, у билан қўшилиб нафас олгиси келади. Айниқса, «чиройли болани нафаси чирой беради», деган нақлни эшитган ўн беш, ўн етти ёшли қўшни қизлар кўпроқ Бекзодни кўтариб юришар, юзларини юзларига босишиб ўпардилар. Ана шундай қўлма-қўл юрадиган, кўпчиликнинг севимли эркатойига айланган Бекзод йўқолиб қолса-я.

Бекзоднинг йўқолиши у билан дўстлашиб қолган, жон-дили билан яхши кўрадиган, вақт топди дегунча у билан ўйин қиладиган, шу қишлоқдаги мактабнинг 9-синфида аъло баҳоларга ўқийдиган қўшни опаси Гўзал учун оғир бўлди. У Бекзодни жуда яхши кўрар, қитиқ-қитиқ қилиб уни кулдирад, унга қўшилиб ўзи ҳам мазза қилиб кулар, шу тариқа иккаласи дўст бўлиб

юрарди. Гўзал Бувизайда билан бир қаторда югура бошлади.

Ўша кунни Гўзал қишлоқ бўйлаб югурди, мактаб, боғча, ариқлар, умуман унинг фикрича Бекзод бўлиши мумкин бўлган ҳамма-ҳамма жой нигоҳидан ўтди. Йўл-йўлакай:

«Осмондаги бўз тўрғай,

Бўзламасанг не бўлғай?

Бекзоджонни ҳолидан,

Сўзлаб берсанг бе бўлғай?», — деб ўзига-ўзи йиғи аралаш ҳиргойи қилар, унинг қилиқларини, ширин-ширин гапларини эслаб кулиб ҳам қўяр эди.

Бекзод қишлоқдан топилмагач безовталиқ янада кучайиб кетди.

— Уни биров ўғирлаб кетгандир, — деди кимдир.

— Балки, бирор фалокат бўлдимикан-а? — деди иккинчиси.

Турли ўйлар, турли хаёллар.

Прокуратура ва милиция ходимлари томонидан қидирув ишлари кучайтириб юборилди. Шулар қаторида нафақат Гумбаз аҳли, балки қўшни қишлоқ аҳолиси ҳам оёққа турди.

Аммо Бекзод топилмади. Тун ярмида тўпланганлар уй-уйларига қайтишди. Шулар орасида Гўзал ҳам бор эди. У Ҳакимнинг ҳовлисида ҳаммадан кейин қадамларини судраб босганича чиқиб кетди.

Ҳаким билан Бувизайда тунни кунга улади. Хаёлларидан нималар ўтмади.

Нимани ўйлашмасин, охирига «йўғе? наҳотки», деб ўзларини-ўзлари юпатиб ҳам қўярди.

Шерзод ҳам беш ёшли гўдак бўлишига қарамасдан укаси йўқолиб қолганлигидан ташвишда. Укасини топиш учун нима қилсин. Аммо, нима қиларини билмай ўтириб-ўтириб охири ухлаб қолди.

Иккинчи кунни терговчи Раҳматулло Исоқов бошлиқ тезкор қидирув гуруҳи вакиллари искович ит билан қишлоққа киришди. Ит Бекзоднинг кийимларидан унинг ҳидини олгач, милиция ходимларини қўшниси Анзиратнинг уйига бошлади.

— Бекзод бизнинг уй олдига менинг болаларим би-

лан келувди, кейин йўқолиб қолди, — деди танасини титроқ босганча Анзират.

Искович ит Болтанинг ҳовлиси олдида бироз тўхтаб ерларни ҳидлади-да, уларнинг саройидаги беда-поялар босилган томонга қараб ҳура бошлади. Бедапоя босилган жойдан сал берирокда Болтанинг кажавали мотоцикли турибди.

— Бекзод шу тарафларга ҳам ўтиб, мотоцикл билан ўйнарди, — деб гап қўшди Анзират. Милиция ходимлари ҳам шундай фикрга боришди.

Итнинг Болтани уйига бориши унинг хотини Анзиратни кўпчилик ҳузурида ноқулай аҳволга солиб қўйди.

— Бекзод бизникида бўлса искович ит топардида — деди тўпланганларга.

Терговчи Раҳматулло Исоқов нукул итнинг қўшни ҳовлидан бошқа томонга бормаганлиги сабабини ўйлар, аммо, ҳеч ўйининг охирига етолмасди.

Тўпланганлар бирин-кетин терговчига тушунтириш хатлари ёзишди.

— Раҳматулло Анорбоевич, биронта тушунтириш хатидан Бекзодни изи кўринмади, — деди милиция формасидаги гавдали, ёши элликларга бориб қолган киши.

Терговчи ўша куни Бекзоднинг бундай йўқолишидан боши гангиган ҳолда иш жойига қайтди. Ҳатто у ўша тунни ҳам бедор ўтказди. Уни ҳаёлан излай бошлади. Кўпроқ у «болани биров ўғирлаган ёки у бирор жойда ухлаб қолган», деган ўйга борди. Чунки шу ўй ҳақиқатга яқинроқ эди-да. Бўлмаса уч яшар бола қаерга ҳам кетиши мумкин?!

Терговчи Бекзоднинг йўқолиши бўйича ҳар эҳтимолга қарши жиноят иши кўзғатди. Турли хил режалар билан уни топиш чораларини кўрилишига қарамасдан, натижа йўқ.

Кунлар ўтди. Бекзоддан ҳамон дарак йўқ. Бувизайданинг аҳволи кундан-кунга ёмонлаша бошлади. Ўлик-тириги чиқмаётган фарзанд доғи қисқа фурсатда уни оздириб, чўпдай қилиб қўйди. Уч кунда Бувизайда ўн йиллик умридан айрилди. Юзларида ажинлар пайдо бўлиб, тим қора сочларига оқ оралади. Ҳорғинлик та-

насини чўктирди. Бувизайдани уч кун олдин кўрганлар энди таний олмасдилар. Эри Ҳакимнинг ҳам егани татимас, беадоқ ўйлар юрагини зговларди. Лекин эркак эркак-да. Ўзини боса олади. Тушкунликларни юта билади. Тун ярим бўлишига қарамасдан Бувизайда ҳамон йиғларди.

— Нега ухламаяпсан? Тун яримдан ошаяпти. Жуда чарчадинг, ўзингни қўлга ол, — деб юпатди Ҳаким.

— Қандай ухлай? Ахир, Бекзоджон йўқ-ку, усиз ухлаб бўладими? ҳўнграб юборди Бувизайда.

— Бекзод топилиб қолар, ахир, қаерга ҳам кетиши мумкин. Сув ҳам бўлмаса, сувга тушиб кетган бўлса, дегани. Бошқа гумон йўқ-ку. Бирон инсофсиз олиб кетган кўринади. Бировнинг боласини нима ҳам қиларди, қайтаради-да. Балки бирор нарса талаб қилиб келиб қолар, — деган гапларни айтаркан, Ҳакимнинг ҳам кўзларида маржон-маржон ёш қалқиди.

Тўртинчи куни эрта тонгда Ҳаким ҳовлисида бир қушнинг нохуш сайроғидан сесканиб уйғонди. Унинг вужудини совуқ тер босди. Бошини ёстикдан кўтариб қараса Бувизайда жойида йўқ. Юраги ҳапқириб, ҳовлига чиқди.

— Худога шукур, — деб Бувизайданинг ҳовли супираётганини кўриб, бироз тинчланди:

«Нега қуш ёқимсиз сайради-я» — дея ўзига-ўзи савол бердию, жавоб тополмади.

— Ёмон туш кўрдим, — деди Бувизайда эрига яқинроқ келиб, паст товuşда.

— Нима қилишни ҳам билмайман, — дея Ҳаким ҳовлидан чиқиб кетди.

Бувизайданинг юраги тўлиб кетган эди, қанчалик ўзини босишга уринмасин, дод солиб йиғлаб юборганини ўзи ҳам сезмай қолди.

Онанинг фиғони Гумбаз қишлоғини ларзага келтирди. Ҳар кунгидан ҳам кўпроқ одам тўпланди. Яна Бекзодни қидириш бошланиб кетди.

Шу пайт узоқдан кимнингдир:

— Бекзод! — деган бўғиқ овози эшитилди.

Ҳамма овоз чиққан томонга югурди. Бир зумда Ҳакимнинг орқасидан ўнлаб қишлоқдошлари етиб бо-

ришди. Не кўз билан кўрсинки, Бекзод елкаси билан ариқча ичида жонсиз ётарди. Мурдани қурт боса бошлаган.

Атрофга ёқимсиз ҳид таралмоқда.

Еру осмон чир айланиб, Ҳакимнинг кўзлари ҳеч нарсани кўрмай қолди. Бувизайда шум хабарни эшитиши билан уйдан ҳам чиқолмай хушини йўқотди.

Шу зоҳоти Гўзал ҳам етиб келиб, ўзини Бекзод ётган ариқчага олди. Ҳали терговчилар уни кўздан кечириб бўлмасдан унга тегиниш мумкин эмаслигини у қаердан ҳам билсин, унинг орқасидан етиб келган ҳудуд милиция нозири Равшан Исмоилов қизни жасаддан зўрға ажратиб олди.

Ҳакимни уйи билан Бекзод ётган жойнинг ораси икки юз метр. Аммо югуриб келаётганлар учун икки юз метрлик масофа икки минг метрдан ҳам узоқдек. Хотин-халаж, ёш-қари ҳамма, ҳамма тўпланди. Йиғи-сиғи овози еру фалакни тутди. Милиция, прокуратура, жамоатчилик... Нафақат Бекзодни танийдиганлар, балки хизмат юзасидан борганлар ҳам кўз ёшларини тўхтатолмасдилар.

Бекзод кўйлагининг елка қисмига чорхона чизиқли бир варақ қоғоз қистирилганди. Тўпланганлар қоғоздаги «Қиморга ютилган бола» деган ёзувни, рубоб ва қартанинг расмлари ҳам чизилганлигини кўришиб, ҳайратдан ёқа ушлашди. Чунки, улар Ҳакимнинг қимор, қарта ўйинларига тоқати йўқлигини яхши билишарди. Лекин кўпда кўп хаёл. Шивир-шивирлар ҳам бошланди.

Ўша куни гумбазликлар учун энг оғир кун бўлди. Ҳакимнинг уйдан чиққан дод-фигон барча-барчанинг қалбини тирнади. Ҳакимнинг қавму-қариндошлари, ёру-биродарлари, таниш-билишлари унинг ёнида. Ҳамма Бекзоднинг қилиқларини, унинг ширин-тойлигини айтиб йиғлашарди.

Бувизайданинг уй ичидан чиқаётган овози ҳаммани кўшилиб йиғлашга мажбур қиларди.

Келарсанми бағримни тигласам Бекзод,
Ширинлигинг айтсаму йиғласам Бекзод?

Келарсанми қалбимни тузласам Бекзод,
Кўкка етиб фиғоним бўзласам Бекзод?!.

— Ҳув-ҳув, — дея хотин халаж дод соларди. Бекзодни талашиб-тортишиб, бағрига босишиб юрган қизлар ҳам унинг бошида. Уларнинг кўзларидан оқаётган юм-юм ёшлар ҳали ҳеч нарсани кўрмай гунча ҳолича сўлган, ҳаёт гаштини сўрмай ёвузлик қўлида қурбон бўлган Бекзод учун камдек туюларди.

Айниқса, Гўзалга қийин бўлди. Гўзал ўзининг бор меҳрини Бекзодга бағишлаган эди. Бекзод ҳам уни кўрса севинишини биларди. Худди туғишган опа-укадек. Балки, Гўзалнинг меҳри туғишган опаникидан ҳам кўпроқдир. Унинг кўзидан оқаётган ёшни кўрган баъзи қўшнилари «нега бу унга бунча куюнади», деб ўйлаб қолишарди. Гўзал Бекзоднинг «айиқча» ўйинчогини бағрига босиб, уни ҳидлаб, ундан Бекзоднинг ҳидини, ширинлигини, қилиқларини, кулишларини излаб, беихтиёр жовдирарди.

Қишлоқ аҳлининг аксарият қисми мотам тутди. Эртаси куни Бекзод барча расм-русумлар билан қабрга қўйилди. Қори Қуръони Каримдан оят ўқиб, ҳамма ўринларидан турсалар ҳамки Ҳаким ўрнидан турмади. Унинг ўша вақтдаги аҳволи ҳаммага маълум. Одамлар уни ўзлари билан олиб қайтмоқчи бўдилар. Аммо Ҳаким уларга ҳоли қолдиришлар, ишорасини қилди.

Ҳаким одамлар узоқлашар-узоқлашмас ўзини қабр устига отиб, дод деб, овози бориचा йиғлади. Унинг кўзидан оққан селоб қабр устидаги тупроқни лойга айлантирди. Қабрни қучоқлаганича:

Эсиз, эсиз болам! Қадрингга етмадим! Сени асрай олмадим, Бекзоджон! Кимлар сени шунча аҳволга солди, болам? Кимларга сени бериб қўйдим-а? — дея ўзига-ўзи гапириб ётганида икки киши қайтиб келиб уни мажбурлагандек олиб кетишди. Ҳа, энди Бекзод йўқ. Энди Ҳаким ишдан қайтганида, «дадажон» деб, югуриб чиқиб қучоқлайдиган, тўхтовсиз саволлар билан уни шошириб қўядиган, ширин тилчаси билан катта одамларга ўхшаб ҳангома қиладиган Бекзод йўқ. Ҳеч ким энди уни ўрнини босол-

майди, қилиқларини ҳам қилолмайди. Ҳеч ким Бекзоддек «дадажон» деб югурмайди. Ҳаким шулар ҳақида ўйлаб борар, кўзларидан оқаётган ёшнинг охири кўринмас эди.

Ҳаким уйига қайтиб келдию, уни милиция олиб кетди. Бечора Бувизайдага ўғлининг жудалиги етмагандек, яна ўй, яна ташвиш...

Наҳотки, эри шундай қабих ишга қўл урган бўлса? Ким ўлдирган ўғлини? Нега эрини олиб кетишди? Бувизайда ўйлаб, ўйига етмасди. Ҳаким ҳайрон.

— Наҳотки, Бекзодни ўлдирганлар четда қолиб мени қамашсалар? Шу ҳақиқатданми? — дея милиция ходимларидан сўрар, аммо, ҳеч ким унинг гапига қулоқ солмасди. Ҳатто айримлари унга нафратланиб қарашарди.

Эрта тонгдан туман прокурори Абдурахмон Шукуров ҳузурида кенгайтирилган тезкор йиғилиш бошланди. Унда прокуратура тезкор ходимлари, туман ички ишлар бўлими бошлиғи ва бошқа масъул ходимлар иштирок этдилар.

— Тергов нимани аниқлади? — деб терговчи томон юз ўгирди прокурор.

— Абдурахмон Шукурович, тергов режаси тузилди, ўтган кеча ҳамма қишлоқларга одамлар қўйилди. Гуруҳ аъзоларининг ҳар бирига топшириқ бериб, жўнатдим. Гумонимиз қўл. Биринчи гумон отасидан. Чунки, уни ёқасига қистирилган қорозча отасининг иштирокига ишорага ўхшайди, — деди.

Шу вақт прокурор хонасининг эшиги секин очилиб Гумбаз қишлоғи бўйича ҳудуд милиция нозири Равшан Исмоилов кўринди.

— Киришга рухсат этинг? — сўради у.

— Абдурахмон Шукурович, Ҳакимнинг шахсини ўргандим, унча ёмонга ўхшамаяпти, — дедида қўлидаги тавсифномани прокурорга узатди.

— Тавсифнома ёмон эмас, лекин «одамнинг оласи ичида», деган гап ҳам бор, Ҳакимни чуқурроқ текширинглар, — деб прокурор терговчига тафсифномани берди. Жиноят иши прокурорнинг алоҳида назоратига олинди.

Терговчи йиғилиш қатнашчилари фикрларини жамлаб, яна ишга шўнғиди.

Ўша кун Исоқовни хизмат хонасига кириш навбатида турганлар жуда кўпайиб кетди. Терговчи эса бошқа ишларни орқага суриб, Бекзоднинг қотилини ахтариш билан овора.

Шу заҳоти Ҳакимни тергов гуруҳининг аъзоси Жафар Шомирзаев жуда атрофлича сўроқ қилди. Сўнгра прокурор ҳам уни «нега ундай, нега»? — каби саволлар билан қарийб уч соат гаплашди.

Айниқса, қарта, қиморга ютилган бола, рубоблар неча юзлаб саволларни туғдирарди.

Бир тарафдан сўроқ қилиш, иккинчи томондан тезкор қидирув. Шу куннинг ўзида бир қанча гумон қилинган кишилар сўроқ қилинди. Бекзоднинг бўйнига қистирилган қоқозчада рубоб расмининг борлиги кўплаб артистларнинг ҳам оромини бузди. Тергов ҳар томонлама борарди.

Ҳаким кўзларидан ёши тўхтамаган ҳолда саволларга жавоб берар, аммо, ўзи ҳам ўйлаб бу сирли воқеанинг замирига етолмасди. Прокурорнинг саволига:

— Наҳотки, ўз ўғлимни қиморга қўйсам? Ахир мен ҳам отаман-ку, менда ҳам юрак бор-ку... яна уч яшар гўдакни-я? — деб бўкириб юборди.

Прокурор Ҳакимни олиб чиқишни буюрдида, столга бошини қўйганча: — Ўн беш йилдан ортиқ прокуратура соҳасида ишладиму, бунақанги жумбоқ жиноят биринчи, — деди ўзига-ўзи.

Ҳаким расман ҳибсга олинмаса-да уни қочирмаслик учун иккита милиционер ажратилганди. Иккаласи икки қўлидан тутганича прокурор хузуридан олиб чиқиб кетишди.

Прокурор терговчини чақириб:

— Раҳматулло Анорбоевич! Ҳакимни уйига юборинг, — деди.

— Кечирасиз Абдурахмон Шукурович, мен бундай қилолмайман, у билан ҳали яна ишлашим керак, ҳозирча калаванинг учи унинг қўлида ўхшаб кўринаяпти, — деди ўжарлик билан.

Прокурор ўзини вазмин тутиб:

— Булиши мумкин. Лекин, ҳар қалай қотил у эмаску. Бундан ташқари агар унга маълум бўлганда чидолмаса керак эди. Уни қўйиб юборингда ҳар қаддини кузатинг, — деди буйруқ оҳангда.

Терговчига ҳам бу таклиф маъқул тушди. Кечга яқин Ҳакимни қўйиб юборишди. Ҳар ҳолда прокуратуранинг ҳақиқатни руёбга чиқариш учун интилаётганидан мамнун. Чунки, у ўғлининг ўлими замирига етиш ниятида. Айниқса прокурордан хурсанд.

Ҳаким тўғри уйига келди. Хаёлидан ҳамма гумонларини бирма-бир ўтказа бошлади. Лекин, ҳеч бир гумони ҳақиқатга яқин бормади.

Соат миллари тун ярмидан ошганлигини кўрсатиб турибди. Ҳаким бир неча кундан буён чоп-чопда анча ҳориган бўлса-да ухлай олмади.

— Бувизайда, — деди оҳиста.

Бувизайдани «ҳа» дейишига мадори келмади, аммо уйғоқ эканлигини сездириб, ётган жойида секин қимирлади.

— Сен нима дейсан, кимдан гумонинг бор? — деди унга.

— Анзиратдан гумоним бор, — деб жим бўлди.

— Хўш, қандай гумонинг бор? — сўради яна Ҳаким.

— Биласиз-ку, у билан келишмайман. У мендан мансабини қизғанади. Худди мен тортиб оламану, у ишсиз қоладигандек. Шунинг учун балким у бирон кишини тезлаб қилдирганми? — деб ўйлайманда.

— Қўйсанг-чи, Бекзод йўқолганидан бери биз қанча чопсак у ҳам шунча чопаяпдику. Гуноҳига қолмайлик.

Бувизайда жим бўлди. Бекзод йўқолган кундан бери ухлаган эмас. Ҳаким ҳам уни бошқа безовта қилмади.

Эртаси куни терговчи бошлиқ гуруҳ искович ит билан яна Гумбаз қишлоғига келди. Ҳакимнинг ҳовлиси, қўни-қўшниларнинг ҳовлилари обдан текширилди. Лекин искович ит яна ўзини Болтанинг саройига урди. Ит саройга кирди-ю, ётиб олди. Терговчи итнинг ик-

кинчи марта ҳам Бекзоднинг ҳидини олиб шу саройга кирганлигидан шубҳаланди.

«Бир сир борга ўхшайди бу саройда», — деди ўзи-га-ўзи.

— Хўш, — деди терговчи ҳудуд милиция нозири Равшан Исмоиловга шубҳали қараб.

— Қизик, нима сир бор экан бу саройнинг?

— Мен ҳам ҳайронман. Итнинг биринчи марта шу саройга кирганига кўп эътибор қилмагандим. Бекзод ўйнаб келган бўлса керак деб ўйлагандим. Иккинчи бор яна шу ерга кирганида бир сир бор кўринади.

Терговчи гуруҳ аъзоларига қараб:

— Саройдаги ҳамма нарсани ташқарига чиқаринг, саройни обдон текширинг, — деб буйруқ бериб, ўзи саройнинг бир бурчида ҳолислар иштирокида кузатиб турди.

Саройдаги мотоцикл, беда боғлари, бошқа майда-чуйдалар ташқарига чиқарилди, аммо, Бекзоднинг ўлимига боғлиқ ҳеч нарса аниқланмади.

Воқеадан юраклари така-пука бўлиб турган Болта билан Анзират ўзларини босиб олди. Чунки, ўша вақтда жиноятда даҳлдорсан, деб қолса тамом. Қутулиб чиққунча тинкалари қуришини яхши билишарди.

Болта терговчига яқинроқ бориб:

— Терговчи ака, Бекзод жуда кўп марталаб саройда мотоцикл билан ўйнаб ўтирар эди. Ҳатто онаси ҳам шу ердан, ўйнаб ўтирган жойидан олиб кетган вақтлари бўлган. Сиз шубҳаланманг. Бу ҳақда ўйламанг ҳам. Бизни қиморчиларга ҳеч қандай алоқамиз йўқ, — деди.

Терговчи бош ирғаб:

— Буни тергов кўрсатади, — деб қўйди.

Болтанинг саройи шундайгина уйининг ёнгинасида, жойлашган, пахса деворли, энига 4 метр, бўйига 6 метр, баландлиги 3 метр бўлган, яшаш хоналарига ула-ниб кетган бино. Унга дарвоза орқали кирилади. Шу аснода саройнинг белгилари терговчининг баённома-сида ўз аксини топди.

Ўша куни тергов гуруҳи сарой ичкарасида узоқ ишлашди. Аммо сирли сарой сирлилигича қолди. Кеч-

га яқин тергов гуруҳи қишлоқдан чиқиб кетишди. Ҳа-
ким кечки овқатга ўтирди, аммо томоғидан овқат ўт-
мади. Бироздан кейин Ҳаким Бувизайдадан ҳол-аҳвол
сўради. Бувизайда Ҳакимга юзини ўтириб, аммо бо-
шини кўтармасдан:

— Бирон янгилик борми? — деди.

Ҳаким тергов гуруҳи келганлигини, искович ит яна
Болтанинг саройига кирганлигини, аммо, у ердан ҳеч
нарсa топилмаганлигини батафсил гапириб берди.

— Мен бежиз Анзиратдан гумон қилаётганим йўқ
Бекзод йўқолган кун уни чинқирган овози қулоғимга
чалингандай бўлди-ю, лекин бирдан жимиди, безовта-
ланиб ташқарига чиқдим, Анзират ўша вақти уйининг
олдини супираётган экан, қандайдир вазоҳати бошқача
эди. Ҳайрон бўлгандим. Болта ҳам қандайдир ҳаяжонли
кўринганди. Искович ит икки марта ҳам уникига борди-
ку. Нега сиз унга эътибор қилмаяпсиз, ҳайронман?

— Қўйсанг-чи, Анзиратдан гумон қилма. Уни қи-
морчбозларга қандай алоқаси бўлиши мумкин? Бек-
зодни бўйнига қистирилган қоғозга қараганда уни
кимдир пул талаб қилиш учун ўғирлаб кетган. Бирдан
шов-шув бўлиб қишлоқни милиция босгач, уни ўлди-
риб ташлаб кетган. Улар қўлга тушишдан қўрққан.
Анзиратни бошқа гапирма. Эшитса муносабатимиз
янада ёмонлашади.

Бу гапларни эшитгач, Бувизайда яна кўзларига ёш
олди. Бу кеча ҳам эр-хотин ўй-хаёллар билан оро
билмади.

Эрталаб Ҳакимни Зокир деган қўшниси чўқлаб
келди.

— Кеча бозорда шу воқеа юзасидан ҳангома бў-
лаётган экан, аста қулоқ солдим. Ўша якшанба кuni
қишлоққа бир оқ жигули машинаси келган экан, 04
рақамини бир қиз кўриб қолган. Ўша машинада бир
мўйловли киши билан бир аёлни кўрган экан, шулар
ўғирлаб кетган бўлмасин тагин деб, келдим, — деди.

Ҳаким бу хабарни эшитдию прокурорга бориш
учун туман марказига жўнади.

— Ассалому алайкум! Мумкинми? — деб терговчи
хонасига кирди.

— Келинг, қандай Ҳаким ака, яхшимисиз? — деб
терговчи Раҳматулло Исоқов уни қарши олди.

— Нима гаплар? — сўради ундан.

Ҳаким эрталаб Зокир деган қўшнисидан эшитган-
ларини айтиб берди.

— Бу ўн еттинчи гумон, — деди терговчи ёнида
ўтирган Шомирзаев Жафарга қараб. Сўнгра шиддат
билан милицияга қўнғироқ қилди.

Милиция навбатчиси телефонни кўтариб:

— Эшитаман Раҳматулло Анорбоевич, нима топ-
шириқ бор?

Терговчи:

— Тумандаги ҳамма давлат белгисида 04 рақами
бўлган енгил автомашиналарни текширтиринг. — деб
трубкани қўйди.

Ўша кунни ўнлаб автомашиналар ўрганилди, баъ-
зиларини ДАН ходимлари гумонга яқин тутиб тер-
говчига келтирди. Кўплаб тинтув ишлари олиб
борилди. Аммо, бу режа бўйича ҳам калаванинг учи
топилмади.

Кечга яқин Ҳаким уйига қайтди. Йўл-йўлакай:

— Агар топилмаса-чи, унда бир умр хотиним,
қишлоқдошларим олдида юзим қора бўлиб қолади.
Ҳамма қиморга ютқазган деб гумон қилади. Хотиним
тилида Анзиратдан гумон қилаяпман дегани билан ди-
лида мендан гумони бор. Чунки Анзират ҳам, эри ҳам
қимор ўйнамаган, рубоб чертмаган. Қарта ўйнагандир.
Ким ўлдирган бўлиши мумкин? Эртага фолга ҳам
борсаммикан? Фол аниқ айтармикан? Айтмаса-чи?
Нима қилсам экан-а? — дея ўзига-ўзи гапириб, уйига
борганини ҳам билмай қолди.

Ҳакимнинг фолга бориш фикри Бувизайдага ҳам
маъқул бўлди.

Эрта тонг Ҳаким қўшни қишлоқлардан бирида
яшайдиган фолчига борди.

— Ассалому алайкум, хола!

— Ваалайкум ассалом, кел чироғим ўтир, — деди-да
кампир таҳорат олиб келди.

— Хўш болам, йўқотувчимисан, касалгамисан?
Дардингни айт қани?

— Менинг ўғлимни кимдир ўлдириб кетган, — деб Ҳақим кўзини жовдиратди.

— Йиғлама болам, ҳозир мен сенга айтаман болам, йиғлама, — деди-ю кампир ҳужрасидага тош ойнани олиб жойномоз устида қиблага қараб ўтирди-да, алланималарнидир ўқиди: — Душманингни иши, бир аёл билан бир эркак экан, яқин орада сенга маълум бўлиб қолади. Қўлга тушади, — деб ойнани жойига қўйди.

Ҳақим эшитганини тезроқ терговчига етказиш учун шошилди.

Терговчи:

— Аниқ бир аёл билан эркакмикан, фолга ишонасизми, ўзи?

— Кечаги гумонимизга тўғри келади. Оқ жигулидаги. Фол ҳам бир аёл билан бир эркакнинг иши, қўлга тушади, деб айтди, — деди.

Терговчи Ҳақимни юпатган киши бўлдида, у билан хайрлашиб, тергов гуруҳи аъзоларига телефон орқали топшириқлар берди.

«Ҳамма ДАН ходимларига! Барча оқ рангли жигули ва бошқа маркадаги машиналар текширилсин. Натижаси ҳар куни менга маълум қилинсин. Терговчи Исоқов», — деган телеграммалар терговчининг топшириғи билан вилоят бўйича тарқатилди.

Терговчи эртаси куни иш режасига мувофиқ яна Гумбаз қишлоғига жўнади. Улар хизматидаги бўлган машина анча эскирган. Аммо ҳарқалай манзилга элта олади. Машина ҳайдовчисининг ёнига терговчи, орқа ўриндикларга тезкор гуруҳ аъзолари ўтиришди.

«Бекзоднинг қотили ким? Норасида боланинг ўлими кимга керак бўлди? Нима учун? Бекзод ўша оқ рангли машинада ўғирлаб кетилдимикан? Ундай бўлса нега ўлдирди? Балки отаси Ҳақим улар талаб қилган пулни бермадимикан? Нега исковчи ит Болтанинг саройига кираяпти? — деб ўйларди йўл-йўлакай терговчи.

Хаёллар оғушида терговчи Гумбаз қишлоғига етиб борганини ҳам сезмай қолди. Ишни Болта ва Анзиратга тафсифнома олишдан бошлади.

Тергов гуруҳининг қолган аъзоларига эса қишлоқ-дошларини сўроқ қилишни буюрди.

Болта Гумбаз қишлоғидаги қурилиш идорасида ишлайди. Иш жойида ҳурмати йўқ. Меҳнат интизомини бир неча бор бузган. Маҳалла-кўй ҳам яхши таърифламайди, уни. Анзират баджаҳл, мансабпараст аёл. Қишлоғидаги болалар боғчасида мудира бўлса-да, обрўси унча яхши эмас. Бувизайда билан муносабати ёмон. Дарҳақиқат, Анзират кўшниси Бувизайда билан тенгдош, аммо бўй-басти баланд. Жисмонан анча бақувват, сержаҳл аёл. Ҳовли уйлари ёнма-ён, ўртала-рида бор-йўғи бир метр баландликдаги девор чегара. Иккаласи бир боғчада ишлайди. Анзират ишлайдиган боғчада Бувизайда ҳам ошпаз, ҳам тарбиячи. Иккаласи ҳам ўрта-махсус маълумотли. Анзират кўшнисини шу ишга ҳам олишга рози бўлмаганди, аммо тегишли идораларнинг аралашуви билан ишга ўтдию ўртала-ридаги муносабат ёмонлашди, чунки мансабини олиб қўйишидан қўрқарди. Боғча эса боғча бўлиб боғча ҳам эмас, бор-йўғи битта гуруҳ. Анзират Бувизайда-ни кўраверса жиғилдони қайнаб, оғзи туриш бўлиб, юзи тиришиб, кайфияти бузилади. «Кўргани кўзи, отгани ўқи йўқ». Уларнинг ит-мушук бўлишиб юрганликларини сезишган касбдошлари «гадонинг душ-мани гадо бўлади» дегани шу эканда деб қўйишарди. Шундай бўлишига қарамасдан Анзират ичидагини сездирмасликка ҳаракат қиларди. Аммо, суҳбати ҳам, кулгиси ҳам Бувизайдага нисбатан сохталиги яққол кўринарди.

Бекзод йўқолгач, Анзират муносабатини яхшилаш-га киришди. Бекзодни Бувизайда қатори излашга ҳа-ракат қилди. Бир кунда ўнлаб марта келиб ҳол-аҳвол сўради. Чунки, икковининг келишмай юришлигини кўпчилик қишлоқдошлари ҳам биларди. Шунинг учун Бекзоднинг ўлими бўйнига илиниб қолишидан Анзи-рат жуда-жуда қўрқарди. Шу боис ҳам охирги пайт-лар Бувизайдага «гирдикапалак».

Терговчининг қишлоққа келганлигини эшитган Гў-зал дарҳол уни номига ариза ёзиб, қўйнига яширгани-ча ҳузурига етиб келди.

— Ассалому алайкум терговчи тоғ!

— Салом! Ҳа, синглим, нима гап?

— Кечирасиз, сизга бир гапим бор эди, — дея Гўзал жасурлик билан терговчини одамлар орасидан олиб чиқди.

— Эшитаман. Терговчи Гўзалнинг қандайдир муҳим бир гапни айтмоқчилигини сезди.

— Мана ариза. Шу аризани олингда, шу бугуноқ Анзират опани текширинг. Агар олиб келган итларингизга ишонмасаларингиз, уни бу ерга етаклаб келишнинг нима ҳожати бор эди? Ит уларнинг саройига бежизга кирмайдикун ахир? — деб Гўзал кўзларига келган ёшни рўмолчаси билан артиб қўйди.

— Майли синглим, раҳмат, — деб терговчи одамлар орасига қайтди.

Ёш бўлсада Гўзалнинг гапи ерда қолмади. Ўша куннинг ўзида Болтанинг ҳовлиси, уй-жойи, Анзиратнинг иш жойи тинтув қилинди. Зора жиноятга алоқадор бирон нарса бўлса.

— Раҳматулло Анорбоевич! Ҳеч нарса илинмадику? — деди Жафар Шомирзаев терговчига қараб.

Терговчи:

— Мана шу чорхона чизиқли ёзув дафтарини, Анзиратнинг ёзуви бор бўлгани учун боғчадаги кирим-чиқимларни ҳисобдан чиқариш далолатномасини ҳам ҳар эҳтимолга қарши олайлик.

Тинтувда битта ёзув дафтари ва Анзират томонидан тузилган далолатномадан бўлак ҳеч нарса олинмади.

Калаванинг учи бўлмасада терговчида ҳам, жиноят қидирувчиларда ҳам Болта билан Анзиратга шубҳа шубҳалигича қолди.

Шу орада Болта иш жойида содир этган майда безорилиги учун ўн беш кунлик маъмурий қамоққа олинди. Унинг ичини ит тирнади. «Нима бўлсаям Анзират гуллаб қўймасин», — деди ўзига-ўзи.

Хом сут эмган банда эмасми, қамоқхонада уни қўриқлайдиган милиционерга:

— Ўртоқ командир, мени хотинимга мактубим бор, шуни етказиб берсангиз, эвазига ўзидан юз сўм ола-

сиз. Мен бу ҳақда мактубим охирида хотинимга ёзаман, — деди.

Улар яшайдиган қишлоқдаги мудҳиш воқеадан ҳам, Болталар оиласи шубҳадалигидан ҳам милиционер махсус хабардор эди. Шу туфайли бу таклиф унга ёқиб тушди.

«Агар хатида бирон бир жиноят изидан бохабар бўлсам, мукофот», — дея кулиб қўйди ўзига-ўзи навбатчи милиционер. Чунки у терговчининг тузоғи ҳам эди-да.

— Майли, хатингизни берақолинг, мен навбатчиликни топширгач, албатта, хотинингизга етказаман.

Болта шоша-пиша мактуб битди-ю милиционерга узатди. Милиционер хатни олгач, унинг жиноятга дахлдорлигини сезди, шекилли дарҳол бошлиғига топширди. Чунки, унга юз сўм пулдан кўра шу хат қимматлироқ эди.

Хатда шундай ёзувлар битилганди:

«Анзират, эҳтиёт бўл. Сира бўйинингга ола кўрма, ёрдам қиладиган одамларни изла. Хатни олиб борган кишига юз сўм пул бер...»

Терговчи хатни охирига етар етмас бошини чайқанича телефонни кўтариб Анзиратни келтириш ҳақида туман ички ишлар бўлимининг бошлиғига топшириқ берди.

Анзират уйида йўқ. Эшигига катта қулф осилган. Қўни-қўшнилари ҳам, бирга ишловчилари ҳам хабарсиз.

Бундан хабар топган терговчининг сочлари тикка бўлди. Ички ишлар бўлимининг бошлиғи билан телефонда бир қадар айтишиб ҳам олди.

— Агар қочириб қўйган бўлсангиз мен сизга тинчлик бермайман, — дея тақ эткизганча телефон трубкасини жойига қўйди.

Ўша заҳоти прокурор ҳузурида тезкор йиғилиш ўтказилди. Йиғилишда терговчи Раҳматулло Исоқов прокурор ва йиғилиш қатнашчиларини Анзиратнинг уйида йўқлигидан хабардор қилиб, унинг ишда айни вақтда асосий гумондорлардан бири эканлигига, сурштирув органи эса уни ҳеч жойга кетиб қолмаслик чораларини кўрмаганлигига асосий эътиборни қаратди.

Йиғилиш жуда мунозарали бўлди. Прокурор Анзиратни топиш зарурлиги тўғрисида барча тезкор ходимларга топшириқ бериб, катта ёрдамчиси Мажид Холмирзаевга ички ишлар бўлими бошлиғини жазолаш ҳақида вилоят ички ишлар бошқармасига тақдимнома киритишликни буюрди.

Ҳамма чиққач прокурор иягига ўнг қўлини тираганича:

«Терговчининг куйиб пишишида жон бор. Болта юборган хат мазмуни тушунарсиз бўлсада, шу жиноятга хотини иккаласини дахли борга ўхшаб кетади. Нима бўлгандаям эҳтиёткорлик яхши. Акс ҳолда Анзират Болтанинг хатидан хабар топса, иш орқага кетиши аниқ.

Болтани қамоқдан чиқариб юборсачи, унда янаям ёмон бўлади. Улар бошқа жойларга қочиб кетиши эҳтимолдан холи эмас. Агар Болтани ёки Анзиратни жиноятга дахли бўлмаса, унда нима учун у Анзиратни ҳушёрликка чақирди? Нимани назарда тутди экан-а? Наҳотки уларнинг иши бўлса? — дея анча ўйга толди.

Хизмат хонасининг эшиги очилиб, эшикда катта ёрдамчиси Мажид Холмирзаев кўриниши билан унинг хаёли бўлинди.

— Абдурахмон Шукурович, мумкинми?

— Ҳа Мажид ака?

— Тақдимнома тайёр, — деб Мажид ака икки ва-рақ қоғозни прокурорга узатди.

Прокурор тақдимномани имзолаб Мажид акага узатди-да:

— Сиз ҳам Исоқовга ёрдам беринг, — деб хизмат хонасидан чиқиб кетди.

Прокурордан эшитарини эшитган ички ишлар бўлимининг бошлиғи ҳамма милиция ходимларини оёққа турғизди. Давлат автомобил назорати ходимларига йўлдан ўтувчи барча машиналарни текшириш топширилиб, иккитадан қуролланган ходим қўшилди. Ҳар бирида тўрттадан тезкор ходим бўлган учта гуруҳ қўшни туманларга жўнатилди.

Ҳудуд нозирлари ҳам қўшимча кучлар олишиб, жой-жойларига кетишди.

Гумбаз қишлоғида кечаю-кундуз турадиган соқчилик ташкил қилинди. Соқчиликни таъминлаш ва назорат қилиш бошлиқ ўринбосари Ўткир Хўжанов зиммасига юклатилди.

Кун бўйи Анзират қидирилди, аммо у топилмади. Унинг бундай шубҳали йўқ бўлиб қолиши терговчини яна ҳам диққатини тортди.

«Наҳот Анзиратнинг иши бўлса, ўз қўшнисига-я» — ўйларди ручкасини столга тик-тик урганича терговчи. У қанчалик ўйламасин, аммо иш жумбоқлигича эди.

Гумбаз қишлоғига қўйилган соқчилар кечаси қўшимча кучлар билан тўлдирилди. Туман ички ишлар бўлимининг ўринбосари Ўткир Хўжанов жиноят қидирув ишлари бўйича анчагина тажрибали бўлгани учун ҳам соқчилар билан қишлоқни тўлиғича ўраб олди ва ўзи қишлоқ четида жойлашган хўжалик идорасига қайтди.

Тўрт соатлик танаффусдан сўнг Ўткир Хўжанов терговчига сим қоқиб, вазият ҳақида ахборот берди-да, соат миллари йигирма учдан ҳам ошиб қолганлигини кўриб, уйқусини қочириш мақсадида соқчиларни текширишга қарор қилди. Тўппончасини шимининг қайишига қистирди-да ташқарига чиқди.

Ўн, ўн икки кунлик ойнинг шуъласи қоронғи тунни нима хира ёритиб турарди. У ойга бир қараб олди-ю, биринчи постдаги соқчилар томон йўл олди.

Кўп юрмасидан бир шарпага кўзи тушди. Юзини бурмасдан кўз қири билан қараб, унинг аёл киши эканлигини сизди ва унга билдирмаслик мақсадида ҳаракатини давом эттирди. Аёл уни кўрган заҳоти йўлини ўзгартирди. Ўткир Хўжанов уни қочириб қўймаслик учун аёл томонга бурилди. Аммо, ноҳосдан бир аёлни тутиб олиш қанчалик одобсизлик эканлигини билган Ўткир Хўжанов ўйланиб қолди. Шу вақт аёл бир зум тўхтади ва ораларидаги масофани узайтириш учун орқага тисирилиб юра бошлади. Сўнгра жуда катта тезлик билан пахта майдони оралаб қочди. Хўжанов эса унинг кимлигини билмасада, орқасидан юрди.

Аёл анча олдинлаб кетди. Ўткир Хўжанов «Ким бўлсаям тутиш керак, ҳарқалай қочиши ҳам, ярим тунда ёлғиз юриши ҳам шубҳали», — деган ўй билан қадамини тезлатди.

Жиноят қидирув вакилининг жисмоний чиниқуви қўл келди. Ўрталаридаги масофа анча яқинлашгач:

— Тўхтанг, жиноят қидирув бўлиmidанман, тўхтанг, отиб ташлайман, ўзингизни таништиринг, қочманг, — деди тўппончасини қўлига олиб.

Аёл югуришдан тўхтамагач Ўткир Хўжанов тўппончасини юқорига кўтариб ўқ узди. Ўқ овозини эшитган соқчилар ёрдамга етиб келишди. Аёлни қуршовга олишди. Ўшанда унинг Анзират эканлигини англашди.

Ўткир Хўжанов ўйланиб қолди. Ёнида турган жиноят қидирув бўлими бошлиғига қараб:

— Бу аёл киши бўлса, эркак кишиларга ушлатсам бир туҳматнинг тагида қолмайлик тагин. Ҳали бунинг жиноятчи экани тўғрисида бирон бир далил ҳам йўқ-ку.

— Ушламасак қочиб кетсачи, — деди суҳбатдоши. Ўткир Хўжанов ҳалқа солиб турган ходимлардан бирига юзланиб:

— Дарҳол қишлоқдан иккита аёл кишини холисликка олиб келинг, — деб топшириқ берди.

Анзират ҳалқадан чиқиб кетишга уринар, милиция ходимлари эса уни чиқариб юбормаслик учун ҳаракат қилар эди. Ора-сирада аёл лўписа ҳам қилар, прокурорга шикоят қилиш билан қўрқитишга уринди ҳам. Аммо йигитлар бўш келишмади.

Орадан ўттиз — қирқ дақиқалар ўтгач милиция катта лейтенанти Ҳусан Файзиев икки аёл ва бир эркак кишини бошлаб келди. Уларнинг иштирокида милиция ходимлари Анзиратни қўлидан тутиб қишлоқ марказига, у ерда машинага ўтқазиб терговчи ҳузурига олиб боришди.

Кўзини уқалаб прокуратура эшигини очган терговчи Исоқов:

— Қонунда кеч соат йигирма иккидан эрталаб соат

олтига қадарлик сўроқ қилиш мумкин эмас, шошилинч сўроқ қилишга эса зарурият йўқ, эрталабгача уй шароитида ушлаб туринглар, — деб прокуратурага кириб кетди.

Терговчи бомдод номози учун айтилган озонни эшитиб уйғонди.

Ювиниб, тараниб хонасига киргач иш жойига ўтириб, Оллоҳдан мадад сўраб юзига қўлларини тортган вақти эшик секин тикқиллади.

— Кираверинг, — деди Раҳматулло Анорбоевич ўрнидан туриб. Эшик очилиб икки милиционер ва Анзират кирди.

Қисқача салом алик билан тергов бошланди.

— Ҳа Анзиратхон, нима шов-шув? Уйингизда ҳам йўқсиз?

— Онамникига боргандим.

— Қалай, онангиз яхшимикан?

— Яхши экан.

— Онани кўриш яхши, аммо кечаси ёлғиз юрига қўрқмадингизми?

— Кундузи вақтим бўлмади. Эрталаб ишга етиб боришимни ўйлаб кечаси уйга қайтдим. Нима қилай, уй қаровсиз бўлса, эрим эса қамоқда.

— Унда нега қочдингиз?

— Эркак киши қува бошлагач қандай қочмай, мана мен деб туришим керакми? Бунинг устига ярим кеча бўлса. Нотаниш эркак.

— Ўзини таништиргандан кейин нега тўхтамадингиз?

— Биринчидан мени қувган киши фуқаро кийимида эди. Уни пешонасига ёзилмаган бўлса керак милиция ходими деб. Ёки сизларнинг милициянгизни пешонасига ёзилганми? Ёзилганда ҳам кечаси кўринмасди.

Терговчи Анзиратнинг шаккоклигига қойил қолди. Бундан гап олиш қийинга ўхшайди, дегандай аёлнинг ёнида ўтирган милиционерлардан бирига қараб қўйди.

Раҳматулло Анорбоевичнинг киприклари беҳосдан Анзиратнинг кўзларига қадалди. «Наҳот шунча муғом-

бирсан? Етти йилдан буён турли жиноятларни очганман, уларни менман деган жиноятчилар содир этган, ҳатто, орадан тўрт йил ўтиб очилган қасддан одам ўлдириш жиноятлари ҳам бор, сенку кеча турилган жиноятчисан, жиноятчи эканлигининг исбот қилиб бериш эса мени вазифам», деган фикрлар унинг миёсидан ўта бошлади.

Шундай ҳам бўлди. Терговчи жиноятни очиш учун бор тажрибасини ишга солди. Анзират ҳарчанд ўзини тутиб бермасликка уринмасин, терговчи унга йўл бермади. Сўроқ қилиш кечга қадар давом этди. Ҳамма томондан қамраб олинган сўроқларга бардош беролмаган Анзиратнинг қўллари титрай бошлади.

Терговчининг:

— Бекзодни сиз ўлдиргансиз, — деган қатъий фикрини эшитган Анзират ўзини тутолмай бўкирганча йиғлаб юборди.

— Йиғлашнинг кераги йўқ, ундан кўра воқеани очиқ ойдин гапириб берсангиз қонун сизга енгиллик беради, — деди терговчи уни юпатган бўлиб.

Терговга бардош беролмаган Анзират бўлган воқеани қорозга тушириб, терговчига узатди.

— Содир этган жиноятингизга иқрор бўлганлигингиз учун раҳмат, бу бошқа гап, — дедида муваффақиятдан мамнун терговчи кўзлари қувнаб сўроқ протоколини ўқий бошлади.

Ҳа, ўша якшанба. Бекзод бехосдан йўқолиб қолган кун. Бекзод Анзиратнинг ўғли Санжар билан битта чўпнинг устида талашиб қолди. Анзират воқеани кўриб, ўзини Бувизайда билан иш жойига талашаётгандек ҳис этди. Ана шу иш учун доим ундан ўч олиш, уни қийнаш, хўрлаш дардида куйиб-ёнарди. Агар Бувизайдага сал бўлса-да ёмон шамол тегса, Анзират бундан ором оларди. Анзират, ўғли Санжар билан Бекзод тортишувини кузатаркан, кўз ўнгида рақибни Бувизайданинг қиёфаси гавдаланди.

— Ўғлим торт, қаттиқроқ торт, — дея Санжарга ҳимо берди.

Санжар эплай олмади. Бекзод таёқни тортиб олди. Хаёлида Бувизайда ундан мансабини тортиб олгандай

сезди ўзини. Ўша заҳоти унинг Бувизайдага бўлган ҳасади бутун вужудини қитиқлай бошлади. Анзират бир зумда ўзини йўқотди. Қандайдир қора куч унинг оёғи учидан бошигача кўтарилиб, баданини совуқ тер босди.

— Ҳали сен тирранча мени ўғлимга зўрлик қилмоқчимисан? Йўқ, йўқ. Бувизайда ҳам, сен ҳам зўр бўлмаслигинг керак, зўр бўлишларингни ҳоҳламайман. Кўролмайман сенларни, кўролмайман, — дедию баҳайбат қўллари муррак Бекзоднинг бошига гурзи бўлиб тушди.

Анзиратнинг қаҳридан еру фалак титради. Бекзод қаттиқ чинқирган ҳамон ҳушидан кетди. Кўзларини ёвузлик, разолат қонлари босган ҳасадгўй Анзират, ёнида ётган таёқни олди-ю, бор кучи билан Бекзодни ура бошлади.

Ҳали янги экилган ниҳолдек эндигина ривожланиб келаётган ёш бола бош мияси ва қовурғаларининг синиб кетиши натижасида ўша заҳотиёқ қонхўр Анзиратнинг оёқлари остида типирчилаганча жон берди. Буни биров билиб қолишини хоҳламаган Анзират дастлаб довдирай бошлади. Лекин ўзини тезда қўлга олди. Бекзоднинг жасадини зудлик билан ердан олдию саройдаги бедалар остига яширди. Таёқни олиб тандирга ёқди. Бир зумда жинойт изларини йўқотди.

Ўғли Санжар ҳам уч-тўрт ёшли бола бўлса-да, аммо у бўшанг, кўп нарсани фаҳмига бормайди. Барибир воқеа уни кўз ўнгида бўлди-ку. Лип этиб оғзидан чиқиб кетса.

Анзират шулар ҳақида ўйлади-да, хавфсираб ўғлини уйига киритиб, ухлатиб ташлади. Сўнгра ташқарига чиқиб, танасининг титраб қалтираётганлигини боласини излаб юрган Бувизайдага сездирмаслик учун ҳовлисини қайта-қайта супира бошлади.

— Яхшиям сезмади, — деди лабларини пичирлатганича ўзини маҳкам тутган Анзират. Аммо, эртаси куни искович ит билан милиция ходимлари тўғридан-тўғри уларнинг саройига кириб борганида жони узилишига сал қолди.

Келганлар тирик болани ахтаришди, шекилли беда-

лар тагига эътибор қилмадилар. Бундан хурсанд бўлган Анзират жиноятини эридан яшириш керакми ёки йўқми — ўйланиб қолди. Анча ётиб, бу ҳақда ҳаёл сурди ва ниҳоят айтишга қарор қилди. Болтанинг ёрдамига, ҳеч бўлмаганда маслаҳатига муҳтожлик сезарди. Гурури йўл қўймасида ўзини мажбурлаб эрининг елкасини уқалаган киши бўлдида, гап бошлади!

— Милициячилар искович ит билан саройга кирганидан қўрқиб кетдим.

— Нега қўрқасан? — сўради Болта ҳовлиқиб.

— Барибир одам бошқача бўларкан-да. Ҳар қалай ит беҳуда бизларнинг саройга кирмаса керак?

Болта Анзиратнинг гапидан ҳушёр тортди, шекилли сакраб ўрнидан турганича Анзиратга юзланиб:

— Нима гап? Нима учун бизнинг саройга кириши керак? Кечадан буён ҳаёлинг жойида эмас, ороминг бузилган кўринади?

Анзират йиғламоқчи бўлдию, дарғазаб аёл эмасми, йиғлай олмади. Бироз ўртага тушган жимликдан сўнг эрига воқеани тушунтирди. Хотинини гапини икки қила олмайдиган Болта жиноят нақадар оғирлигини, жуда хунук воқеа содир бўлганини сезган бўлсада, аммо гап сўз қилиш вақти эмас, жиноятни яшириш керак деган фикрга келди шекилли, хотинини койиб ҳам ўтирмади. Бир йўла ўликнинг жойини ўзгартириш режасини тузди.

— Ўликни бедалар остидан олиш керак. Айниқса искович ит хавфли. У яна келиб қолса-чи? Сасиш эҳтимоли ҳам йўқ эмас, — дедида Болта чаққонлик билан кийина бошлади.

Ярим тунда эр-хотин жасадни ўғит солинадиган сунъий ҳалтага солишиб, ҳалта оғзини ҳид чиқмайдиган қилиб маҳкам боғлаб, ташқаридаги ғўзапоялар остига яширишди. Уйга қайтиб киришгач? Санжарни уйғотишди. Уйқусини қочириш учун ярим тунда юзига сув сепишдан ҳам тоймади улар. Сўнгра ундан Бекзод билан бўлган воқеани сўрашган эди, Санжар ғулдирай бошлади. Шунда Анзират унинг оғзига бир шапалоқ урди. Бу воқеадан қўрқиб кетган Санжар йиғламоқчи бўлганди, Анзират уни бўйнидан бўғиб:

— Ўчир овозингни. Агар Бекзодни урганимни бировга айтсанг, ана шу қўлларим билан сени ҳам ўлдираман, — деб қўрқитди.

Бола бечора нима бўлаётганлигини тушунмай қўрқув аралаш ёстиққа бош қўйганча ухлаб қолди.

Эртаси куни Анзират Санжарни текшир-текширдан узоқлатиш мақсадида онасиникига Болтадан бериб юборди. Ўзи эса:

— Бекзод йўқолгандан қўрқиб қолдим. Мен ҳам Санжаримни йўқотиб қўймайин деб онамникига жўнатиб юбордим, — деб гап тарқатди.

Қидирув устига қидирув бошланди. Ҳамма томон шов-шув. Анзират билан Болта жиноятини сездирмаслик учун кўпроқ қидирувчиларга шерик. Аммо, иккаласининг ҳам ороми йўқолган. Навбатдаги кечаси яна маслаҳат узоқ чўзилди. Анзират жасадни йўқ қилиш ҳақида қатъий туриб олди.

— Майли, йўқ қилдик ҳам дейлик, қандай йўқ қиламиз, — деди Болта.

— Қўрқманг. Шундай қилингни улар чалғиб қолишсин.

— Сезиб қолишса ҳолимизга маймунлар йиғлама-син, — деди Болта қўрқинсираб.

— Қанақа эркаксиз ўзи? — деди-да Анзират чорхона чизикди дафтарида бир варагини қайчи билан кесиб олиб, эрига узатаркан:

— Мана шу қоғозга «Қиморга ютилган бола», деб ёзинг. Чалғиши учун рубоб ва қартанинг расмини ҳам чизиб қўйинг. Лекин дастхатингизни ўзгартириб ёзмасангиз бўлмас, — деди.

Болта қоғозни олиб калланг ишлайди, дегандай бир қараш қилди-да топшириқни хотини айтгандек ба-жарди.

Иккаласи ўша тун ярмида Бекзоднинг жасадини Ҳакимнинг ҳовлиси томонидаги ариқ ичига олиб бориб, халтадан чиқариб, елкасига хатчани қистириб қо-чишди.

Вожабо! Шу билан иккаласи ҳам қутилгандек бў-лишди. Аммо...

Терговчи сўроқ протоколини ўқиб бўлгач, Бекзодга

рахми келганиданми, ёки эр-хотиннинг шунчалик ту-
банликка юз тутганиданми, унинг кўзларида беихтиёр
ёш қалқиди. Қанчалик нафрати уйғонмасин, касб одо-
бига кўра Анзиратга сездирмади.

Болта Анзират гуллаб қўйганлигини ўн беш кунлик
қамокдан келтирилиб, у билан юзлаштирилгач англади.
Чунки у терговчининг «эрингиз бўлган воқеани айтиб
берди, энди яширганингизнинг фойдаси йўқ» деган
«ҳийла»сига илинганди. Нима бўлса ҳам ғишт қолипдан
кўчган. Шу вақт терговчининг эшиги ортидан:

— Рухсат этинг, — деган овоз эшитилди.

— Киринг, кираверинг, — деди терговчи овозини
кўтариб.

Эшик очилиб, экспертиза хулосаларига юборилган
милиция ходими Хусан Файзиев кириб келди.

— Топширингиз бажарилди. Экспертиза хулоса-
ларини келтирдим, — деди милиция нозири.

— Хўш, нима хулосага келишибди?

— Марҳамат, ўқиб кўринг, — деб капитан Файзиев
қўлидаги ҳужжатларни терговчига узатди.

— Менинг кўзларим анча толиққан, хулоса қисми-
ни ўзингиз ўқиб беринг, — дея терговчи милиция ка-
питанига юзланди.

— Суд криминалистика экспертизаси Бекзоднинг
мурдаси устидан топилган, «Қиморга ютилган бола»
деб ёзиб қолдирилган қоғозча Анзиратнинг уйидан
тинтув чоғида топилган дафтардан қирқиб олинган,
шу қоғозча билан Анзират томонидан боғчада тузил-
ган далолатнома битта дафтардан олинган, «Қиморга
ютилган бола» деган ёзув Болта томонидан бажарил-
ган, — деб хулоса берибди.

Терговчи ўрнидан туриб:

— Раҳмат капитан Файзиев! Жиноятни очишда
хизматингиз катта бўлди, — деб қўлини сиқиб қўйди.

... Тергов охирлашиб қолган. Прокурорнинг хизмат
хонасига бир аёл кириб келди.

— Келинг онажон! — деди Абдурахмон Шукурович
ўрнидан туриб.

— Ассалому-алайкум! Прокурор Шукуров сиз-
ми? — деди ҳалиги аёл.

— Ҳа, адашмабсиз, — деб ўрнидан туриб аёлга ўтириш учун жой кўрсатди.

Аёл ўтираркан:

— Мен Гумбаз қишлоғиданман. Қишлоғимизда со-
дир бўлган воқеа ҳеч кимни бефарқ қўймади. Мен
қишлоқ хотин-қизларининг вакиласи сифатида сиз-
ларга, терговчи Исоқовга, ҳамма-ҳаммаларингизга
рахмат айтгани келдим, — деди прокурор узатган чой-
дан хўпларкан.

— Яхшиям орган бор, агар бўлмаса... Кичкина бир
арзимас нафс — мансаб учун аёл кишининг қабоҳатга
қўл уриши даҳшат болам, даҳшат. Наҳот инсон шун-
чалик ҳам қабиҳ бўлса. Садқан она кетсин. Ҳайф ун-
дайларга.

Абдурахмон Шукуровиچ аёлнинг гапини бўлиб,
Анзират билан Болтани айблаш учун етарли далиллар
тўпланганлигини, жиноят иши судга оширилганлигини
гапириб берди.

Аёл ўрнидан тургач:

— Қотилларни бозор ўртасига чиқариб, тошбўрон
қилиб ўлдирсак қандай бўларкан, деб келгандим, —
деди.

Прокурор онахонга қонун талабини тушунтириб
остонага қадар кузатиб қўйди.

Орадан кўп ўтмай адолат разолат устидан ғалаба
қилди. Анзират билан Болтанинг қилмиши иймон та-
розисида тортилди. Норасида гўдак баданига ботган
чиркин қўлларга кишан урилди...

ЙИЛЛАР САДОСИ

Баҳорнинг иссиқ кунлари. Қуёш эрта тонгдан саломга келган қобил фарзанд сингари Бурган қишлоғи узра эгилиб турибди. Қишлоқ оралаб сойдан оқаётган зилол сув шалдироғи сайроқи қушларнинг хонишию, қўй-қўзиларнинг маъраши билан уйғунлашиб кетади. Сой атрофлари боғи эрамдек ястанган. Қир-адирлар атлас қўйлак кийинтирилган янги келинчак каби кўзни қамаштиради.

Сайлгоҳ ҳар сафаргидан ҳам файзлироқ. Кимдир чанқовуз чалиш, кимдир шар пуфлаб осмонга учариш, ёш йигитлар эса тухум уриштириш билан банд. Ҳар тарафдан турнадек саф тортиб, қўлларига турли хил ўйинчоқлар ушлаганларича сайлгоҳ томон шошилаётган болачаларнинг охири кўринмайди.

Ранго-ранг япроқларини мовий осмон сари узатиб турган серсавлат бобо чинор қуёшнинг тилларанг ёғдулари оғушига кирган бир пайтда ҳашамдор шохларини макон қилиб олишган кабутарлар сайлгоҳдан янграган карнай-сурнай садоларидан чўчиб, потирлаб қўзғалишди.

Чинордан уч юз метр узоқликда жойлашган, мусулмон оламининг илмий таянчи бўлмиш Бухорои шарифдаги жомеъ масжидлари сингари кўркам Хонақоҳ масжиди рамазон номози ўқишга тўпланганлар билан гавжум.

Амирқул бобо таҳорат олиб бўлгач мустаҳабхонадан чиқди-ю, бобо чинор томондаги улкан тепалик устида тўхтаган машинага кўзи тушди. Юз-қўлларини шоша-пиша артгач, ранглари оқарган ҳолда бўлим бошқарувчиси Абди ака томон югурди.

— Оқсоқол! Яна келишди улар.

— Ким келди?, — сўради масжид ҳовлисида номоз ўқилишини кутиб турган Абди ака Қаршиев ўрнидан туриб.

— Ҳу ана у тепаликда турган машинадан икки киши тушди. Чинор ёнидан келишаяпти, шекилли.

Ўша пайтлар динга қарши сиёсатнинг энг ривожланган палласи. Аксарият масжидлар ёпиб ташланган. Бундан хабардор халқ икки меҳмоннинг келишига норизолик билан қаради. Шов-шув нафақат номозга тўпланганларни, балки, сайилгоҳдагиларни ҳам безовталантирди.

Абди ака бригада оқсоқолини чақириб:

— Зухуров, мен меҳмонларни қайтариш чорасини кўраман. Аммо ҳар эҳтимолга қарши мактаб директорини ҳам хабардор қилиб қўйинг, ўқувчилар сайлга чиққан бўлсалар гап тегиб қолмасин, тағин. Номозни ҳам сал кечиктириб турингизлар, — деб ўзи чинор томонга кетди.

Қувондиқ ака Зухуровнинг хабари мактаб директорини ҳам эътиборсиз қолдирмади. Ўқувчиларни сайлгоҳдан қайтариш чоралари кўрилди.

Қўшни қишлоқ ва шаҳарлардан келишган атторлар меҳмонлар келишганлигидан хабар топгач, сайлгоҳни тарк этишга беихтиёр мажбур бўлдилар.

Абди ака чинор томонга кетган заҳоти имом хатиб Эшмамат бобо номозга келганларни масжид ичкари-сига киритиб, ёш номозхонлардан бирига дарвоза ва эшикларни ёпиб қўйишни, ташқаридан кузатиб туришни буюрди. Ўзи эса масжид ичкарисида ваъзхонлик қилишга киришди:

— Муҳтарам жамоа! Бир куни Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи вассаллам Макка кўчаларининг бирида кетаётиб Рукона исмли бир кишига йўлиқиб қолдилар. Бу эса Қурайш йигитлари ичида энг атоқлик баҳодирлардан эрди. Уни кўриб:

— Эй Рукона, Худодан кўрқ! Мен Аллоҳнинг пайғамбаридурман, иймон келтириб мусулмон бўлгил, — дедилар. Анда ул айтди: — Эй Муҳаммад, пайғамбарлигингга бир аломат кўрсатур бўлсанг иймон келтирур эдим, далил ҳужжатсиз қандай мусулмон бўлурман, — деди. Расулуллоҳ айтдилар: — Агар аломат кўрсатсам мусулмон бўлурмисан? Рукона: — Албатта мусулмон бўлурман, — деди. Пайғамбаримиз йироқдан кўриниб турган бир тул дарахтга қараб: Аллоҳ изни билан олдимга келгил, — дедилар. Шундоғ

дейишлари билан ул дарахт турган жойида тенг ёрилиб, иккига ажралди. Яرمىси турган жойида қолди.

Қолган ярми ерни ёрганича Расуллоҳга келиб салом берди. Буни кўрган Рукона ҳайрон қолиб: — Эй Муҳаммад, энг улуғ иш кўрсатдинг, бунга буюргил, яна ўз жойига борсин, — деди.

Расуллоҳ: — Агар буюрсам, жойига бориб қўшилса иймон келтируرمىсан? — дедилар. Рукона: — Албатта иймон келтирурман, — деб ваъда берди. Расуллоҳнинг буйруғига биноан, Худонинг қудрати билан бу ярми бориб олдинги ярмига ёпишиб, аслига қайтди...

Мен нима демоқчиман? Худонинг карами кенг. Бу кунлар ўтиб, дини ислом ривож топадиган вақтлар олдинда. Аллоҳнинг ўзи элу-юртга тинчлик, исломга ривож берсин. Омин.

Ҳамма қўлларини кўтаришиб, юзларига тортишди. Номозхонлар ўртасидан кўтарилган Ризоқул бобо:

— Тақсир, менга бир оғиз сўз беринг, — деди.

— Марҳамат, гапиринг.

— Азиз қишлоқдошлар! Охирги йилларда давлатимиз сиёсати ўзгариб, Русиянинг таъсири остида динимизга қарши кураш кучайтириб юборилди. Кўплаб масжидлар ёпилди. Муллалар қувғин остига олинди. Ноёб китоблар ёқилиб, тарихий манбаларимиз кулга айлантирилди. Оллоҳга шукурлар бўлсинки, бизнинг Хонақоҳ масжидимизга уларнинг қадами етсада кучи етганларича йўқ. Имом хатиб келтирган ривоят замирида жуда катта маъно бор. Сизларнинг Худога қилаётган илтижоларингиз эвазига улар бизга кучсизлик қилмоқда. Бугунгиларини ҳам Худонинг ўзи қайтарсин. Қолаверса қишлоғимизнинг жонкуяр раҳбари Абди ака бор. У кишининг обрўси катта. Мабодо меҳмонлар масжидга келиб қолишсалар, уларга қаттиқ гапириш керак эмас. Абди ака бизларга гап теккизиб қўймайди. Келинг, шу Абди Қаршиев учун бир дуо қилайлик.

Имом хатиб қўлларини очиб:

— Оллоҳ ёр, пирлар мададкор бўлсин! Омин. Аллоҳу Акбар.

Ҳамма бир овоздан гур этиб омин қилишди. Шу орада Абди ака чинор тагига яқинлашиб қолди ва меҳмонлардан бирини таниб:

— Ия, Чинниқул Мўминовичку, — деб юборди.

— Ассалому алайкум! Хуш келибсизлар! — деди меҳмонлар билан кўришаркан. Меҳмонлардан бири «Мойбулоқ» давлат хўжалигининг директори Мўминов Чинниқул Мўминович эди. Хўжалик раҳбари Абди акани қўлини сиқиб, кўришиб бўлгач:

— Абди ака шу киши бўладилар. Кўп йиллардан буён қишлоқ оқсоқоли. Тиниб тинчимас раҳбар. Ҳамма режаларни биринчилар қатори уддалайди. Қишлоққа бегонани аралатмасдан, халқнинг муаммоларини ўзи ҳал қилиб беради. Шу сабабли ҳам қишлоқдошлари бу кишини жуда қаттиқ ҳурмат қилишади.

Абди ака хўжалик раҳбарининг мақтовларидан уялиб:

— Сал ошириб юбордингиз, хўжайин, — деди кулимсираб.

— Меҳмонни танийсизми? Вилоят қишлоқ хўжалик бошқармаси бошлиғининг янги муовини Аббос Аҳмедович, чорвани кўриш ниятидалар.

— Хурсандман, хуш келибсизлар! Ҳайитларингиз қутлуғ бўлсин! Биз узоқдан танимабмиз. «Қўрққанга қўша кўринади», дегандек атеистчилар деб ўйлаб номозни ҳам тўхтатиб қўйибман.

— Бу сайилларинг жуда зўр бўларканда-а? — деди сайилгоҳга ишора қилиб меҳмон.

— Ҳа, бизда сайил жуда байрамона тус олган. Йўқ қилишга уринганлар ҳам кўп бўлишди, аммо халқимиз жуда аҳил. Ҳаммамиз бир бўлишиб атеистларни яхшилик билан қайтарганмиз.

Аббос Аҳмедович қишлоқ манзарасига жуда қизиқиш билан назар ташлар экан:

— Чинор жуда кўп йилликка ўхшайди, — дея осмонўпар чинорга разм сола бошлади.

— Ҳа, бу улкан чинор саккиз юз йилдан ортиқ умр кўрган. Пастки қисмига эътибор беринг-а, қарийб, йигирма метр келади.

— Бундай ёши катта чинор бу ўртада бошқа йўқ.

Бурганликлар ҳурмат билан чинор бобо дейишади. — деди Чинниқул Мўминович Абди аканинг гапини тўлдириб.

— Номозни тўхтатиб қўйгандим, тезроқ борайлик, — деб Абди ака меҳмонларни Хонақоҳ томон бошлади.

Меҳмонларни масжид дарвозаси олдида имом хатиб бошчилигида Ризқул бобо, Қувондиқ ака ва икки-учта қишлоқ қариялари кутиб олишди.

Қисқа муддатли салом-алик ва танишувдан сўнг имом хатиб:

— Хуш келибсизлар! Баракалло, баракалло... Бизлар сайилни тўхтатгани келдингизлар, деб сал хавотирга тушгандик. Яхшиям сизлар экансизлар. Айниқса, Чинниқул Мўминович сизни халқимиз жуда ҳурмат қилади. Сиз раҳбар бўлдингизу, қишлоғимизгача йўллар асфальтланди.

— Кўп савоб иш қилдингиз. Отангизга раҳмат! Электр нуруни айтмайсизми? — деди Ризоқул бобо хурсандчилигини яширолмасдан.

— Ҳа, яхшидан ном қолади, деб бежиз айтишмаган доно халқимиз.

— Барака топинг! Кўп яшанг! Қани масжидимизга марҳамат, — деб Эшмамат бобо меҳмонларни Хонақоҳга таклиф этди.

Меҳмонларга нон-чой, ширинликлар тортилгач, номозхонлар кўтаринки руҳ билан рамазон номозини ўқишга киришдилар.

Абди ака меҳмонларга Хонақоҳ масжидининг тарихи ҳақида сўзлаб берди. Меҳмонлар масжид биноси, унинг меъморий безаклари, нақшинкор устунлари, ундаги араб алифбосида баён қилинган нафис ёзувлар билан танишгач, Абди ака уларни масжиднинг қибла томонида жойлашган Муҳаммад донишманд Сўфи ота қабри зиёратига таклиф қилди.

Қабр томон бориш чоғида Абди ака меҳмонларга Муҳаммад донишманд Сўфи отанинг қабри ҳақида, у киши Аҳмад Яссавийнинг халифаси эканлиги, катта авлиёлиги, ўн иккинчи асрга мансуб тарихий шахслиги ҳақида қисқача сўзлаб берди.

Қабр ёнида дуои фотиҳалар ўқилди.

— Қишлоғимиз жуда қадимий, олимларнинг фикрича тўрт минг беш юз йилдан ортиқ тарихга эга. Кўплаб хонликлар ўтган. Бугунги кунда «Қиримқўрғон», «Жарқўрғон», деб аталадиган тарихий жойлар хон кўрғонлари бўлганлиги аниқ. Қарияларимизнинг айтишича Амир Темурнинг ҳам қадами етган экан, — деб Абди ака қишлоқ тарихига тўхтади.

— Қишлоқнинг узунлиги ўттиз километрдан зиёд. Мингдан ортиқ оила яшайди. Шу сабабли кўплар минг уйли Бурган, деб ҳам аташади, — деб Чинниқул Мўминович ҳам қўшиб қўйди.

Меҳмон суҳбатни қизиқиш билан тинглаб:

«Бурган» нима маънони англатади? — сўради қўлида ушлаб турган папкаси билан кўзларини қуёш нурларидан тўсаркан.

— Аниқ бир нарса дейиш қийин. Жуда эски ном. Айтишларича «Бурган» уч хил маънони бераркан. Биринчиси, Буркон, яъни донга кон дегани эмиш. Иккинчиси, Бурғон яъни шерлар макони деган маънони берармиш. Учинчиси, Бурган — доривор ўсимлик номи. Кўпчилик оқсоқолларимиз фикрича қишлоқ ана шу ўсимлик номи билан аталган. Ривоят қилишларича бошқа эл-элатлардан бурган олиб кетиш учун бизнинг қишлоғимизга келишганлар. Бурганга борамиз, дейишиб шундан қишлоқ номи Бурган бўлиб кетган. Бурган ўсимлиги ҳозир ҳам қишлоғимизда жуда кўп.

— Шуниси ҳақиқатга яқин бўлса керак, — деди Чинниқул Мўминович Абди акани қувватлаб.

Самарқандлик меҳмон суҳбатга жуда қизиқиб қолди, шекилли:

— Чинорнинг тарихи ҳам биласизми? — деди Абди акага қараб.

— Чинор ҳам ўн иккинчи асрга мансуб. Ривоят қилишларича Муҳаммад донишманд Сўфи ота ҳассасини ўша жойга суқиб қолдириб, ўзи ундан сал нарироқда дам олган эканлар. Оллоҳнинг иродаси билан у кишининг ҳассасидан ана шундай улкан чинор пайдо бўлганмиш. У киши ўтириб, дам олган жойларида бир кўк рангли тош ҳосил бўлган. Ҳозир-ҳозиргача кўкйў-

тал билан оғриганлар шу топдан шифо топишади, — деб Абди ака гапини тўхтатди.

Сўнгра меҳмонларни эргаштириб сой бўйига чиқди ва энди режа қандай деган маънода хўжалик раҳбарига қаради.

— Аббос Аҳмедович чорвага ветеринария хизмати кўрсатишининг аҳволини ўрганмоқчилар. Веттехникни топтиринг, — деди хўжалик раҳбари жиддий тус олиб.

Абди ака веттехник Муҳаммад ака Пирматовни топиб келиш учун одам юбориб, меҳмонларни мактаб биносига таклиф қилди. Бўлим бошлиғининг хизмат хонаси бўлсада, одатда текширувчи ва меҳмонларни ортиқча уринтирмаслик учун мактабларда ёки отарларда қабул қиларди.

Меҳмонларни мактаб директори Жўракул ака Қиличев ўринбосарлари билан биргаликда кутиб олишди. Аббос Аҳмедович мактабни зимдан кузатар экан:

— Қишлоқ мактаби бўлса ҳам шаҳар мактабларидан қолишмас экан, — деди кўзлари қувнаб.

— Ҳа, мактабимиз туманда ўқувчилар сони бўйича иккинчи ўринда туради. Қишлоқ интернат мактаби. Қўшни қишлоқларга ҳам хизмат қилади. Шароитларимиз яхши, — деб мактаб директори меҳмонларни хонасига таклиф қилди.

Ҳангома бир пиёла чой устида давом этди.

— Мактабимиз 1928 йилдан буён фаолият кўрсатмоқда. Шу мактабда таҳсил олган кўплаб йигит-қизлар республикамизнинг равнақи учун турли соҳаларда меҳнат қилишмоқдалар. Раҳбарлар, фан ва маданият арбоблари ҳам бор. Айниқса мактабда маданий-маърифий, спорт мусобақаларига кенг имконият яратилган. Тумандаги кўплаб тадбирлар бизнинг мактабимизда ўтказилади, — деб Абди ака меҳмонга мактаб ҳаёти ҳақида қисқача ахборот берди.

Шу орада хабарчи Муҳаммад ака эрта тонгдан отарларга чиқиб кетганлиги ҳақида хабар олиб келди. Бунга эшитган Аббос Аҳмедович:

— Сайил кунга отарга чиққанига ҳеч ишонгим келмайди, — деди жаҳл билан ўрнидан туриб.

— Шаҳарлаб кетган бўлмасин, тагин. Хўжалик раҳбари ялт этиб Абди акага қаради.

— Пирматов шаҳарни кўрмаганига кўп йиллар бўлган бўлса керак. Уйига ҳам камдан кам келиб туради. Қолган вақти чўпонлар билан, — деди Жўрақул ака ҳазиллашиб.

Аббос Аҳмедович:

— Ундай бўлса отарларга борайлик, ҳаммаси равшан бўлади, — деб йўл бошлади.

Чинниқул Мўминович ортидан келаётган Абди акага қараб:

— Уялиб қолмаймизми? — деб шивирлади.

Меҳмонлар мактаб директори билан хайрлашиб машинага ўтиришди. Машина тез орада қишлоқдан узоқлашиб, қир-адирлар бўйлаб шўнғиб кетди.

Самарқандлик меҳмон қишлоқдан анча узоқдаги фақат чорва ҳамда техника юрадиган йўлларга ҳам сув сепилиб, чанглар бостирилганидан ҳайрон бўлиб:

— Обком секретарини кутмаяпсизларми, мабодо, — деб йўллардаги тозаликка ишора қилди.

Абди ака тозаликни яхши кўради. Ҳамма вақт қишлоқда ҳам, отарларда ҳам тозаликни талаб қилади. Ўзининг бундай ҳислатини яшириб:

— Ана у кўринаётган қўтон Ортиқ Қўзиёв бошлиқ отарга тегишли. Ҳойна-ҳой Пирматов шу ерда бўлса керак, — деди Абди ака қўли билан қўтонни кўрсатиб.

Машина отарни айланиб ўтиб бош чўпон олдида тўхтади. Абди ака машинадан тушиш заҳоти шошганича:

— Ортиқвой, Пирматов Муҳаммад келмадимми? — деди.

— Ассалому-алайкум, келингизлар. Муҳаммад ака ҳозиргина нариги отарга кетди, — деди кўриша туриб.

Меҳмон отаргача йўлларга сув сепилганлигини, қўтон оппоқ қилиб бўяб қўйилганлигини, деворларига турли хил шиорлар осилганлигини, қўтон ичи тозалигини, дезинфекция қилинганлиги кўриниб турганлигини кўриб ҳайрон қолди.

— Ҳар доим ҳам шундай тоза ишлайсизларми, ёки

бугун Абди ака хабар қилганмиди? — деди Аббос Аҳмедович Ортиқ акани қўлини сиқиб.

— Ҳар доим шундай, — деди Ортиқ ака меҳмон билан хайрлаша туриб. Машина қўшни отар томон жўнади. Аббос Аҳмедович қир-адирларга завқланиб қарар, эшитилар-эшитилмас ҳиргойи қиларди. Меҳмоннинг бу қадар қайфиятини сезган Чинниқул Мўминович:

— Ўзбекистонни жаннатнинг бир бўлаги деб аташларича бор. Табиат шу қадар сирлики, уни замирига ҳеч ким етолмаган. Тоғу-тошлар орасида шундай кўркам манзарани айтмайсизми?! Тошни ёриб чиққан гулларни қаранг, ҳаммаси мўъжиза, — деди меҳмонни суҳбатга чорлаган бўлиб.

— Ҳа, Ўзбекистондек гўзал мамлакат бўлмаса керак. Бу Худонинг биз ўзбекларга қилган марҳамати бўлса ажаб эмас. Ўзбекистоннинг тупроғидек муқаддас тупроқ аршу-заминда ягона десам лоф бўлмас. Ўзбекнинг тупроғи ҳам сахий, шу тупроқдан олингани учун ўзи ҳам сахий.

— Ўзбекка фақат Мустақиллик етишмайди, холос. Назаримда ўзбекларнинг ягона орзуси ҳам шу бўлса керак, — деди Абди ака шивирлаб.

Чинниқул Мўминович шошганича лаблари устига бармоғини қўйди. Гап гап билан меҳмонлар отарга етиб борганини ҳам сезмай қолишди. Уларни бош чўпон Абдуҳаким ака Зухуров кутиб олди. Бу ота ҳам худди олдинги отардек. Аммо веттехник йўқ.

— Пирматов келмадими? — сўради Абди ака бош чўпондан таажжубланиб.

— У киши ҳозиргина қўшни отарга кетдилар, — деб жавоб қайтарди Абдуҳаким ака.

Меҳмонлар шу тариқа бешта отарда бўлишди. Қаерга боришмасин тартиб. Аммо, Пирматов йўқ. Бош чўпонлар «Ҳозир кетгандилар», деган гапдан нари ўтишмади.

— Бу дейман Пирматов деган киши чўпонлар билан тил бириктирган кўринадими-а? Кимдан сурасанг ҳозир кетди деб қўяди, — деди Чинниқул Мўминович Абди акага ҳазиллашиб.

Меҳмонлар олтинчи отарга етиб борганларида Муҳаммад ака Пирматов бош чўпон Ўрол ака Рўзибоев билан қўзиларни эмлашаётган эдилар.

— Ана Пирматов, — деди Абди ака машинадан тушиш чоғида. Муҳаммад ака икки қўли қўзиларнинг шиттасига булганган ҳолда меҳмонларни салом-алик билан қарши олди.

Аббос Аҳмедович Муҳаммад акага қараб кулимсираб:

— Ҳа, яхши. Анча чопқир экансиз, — деб қўтон оралаб кетди. Қолганлар ортидан эргашди.

— Ўрол Рўзибоев туғилганидан буён бош чўпон десам лоф бўлмас, мана шу отарга бош бўлганига ҳам анча бўлди. Шу йил ҳам ҳар бир совлиқ ҳисобига иккитадан қўзи берди. — деб Абди ака отар ҳақида маълумот берди.

Шу куни Аббос Аҳмедович ишларини поёнига етказиб, лом-лим демасдан Самарқандга қайтиб кетди. Орадан кўп ўтмай Хонақоҳ масжидида жума номози олдидан Абди аканинг ҳам, Муҳаммад аканинг ҳам кўксига ҳукуматимизнинг юксак мукофотлари осиб қўйилди.

Ҳа, йиллар ўтади. Одамлар ўзгаради. Тўфонлар ўчади. Аммо, яхшилик учун босилган қадамдан қолган излар ҳеч вақт ўчмайди. Аксинча, йиллар ҳақида садо беради.

М У Н Д А Р И Ж А

<i>Икром Отамурод. Фахр туйғуси</i>	4
Ватаним, сен озод Ўзбекистонсан!	5
Чинор	7
Бўлса бас	8
Ватан	9
Гуллади	10
Камолат диёри	11
Ватан сотилмас	12
Ўзбекистон	13
Самарқандимсан	14
Тингла жаҳон	15
Қомус	16
Истиқлол фарзандига	17
Ватан кутмоқда	18
Соғинч	19
Сен учун яшайман	20
Таъзим	21
Она	22
Меҳр	23
Биринчи ўқитувчим	25
Ҳайкал	26
Қаҳрамон	27
Нечун кетдинг	28
Муҳаммад Юсуфга	30
Дўст	31
Соғиниб келдим	32
Вафолиғ ўтди	33
Оллоҳ васфи	34
Ўзбек аёли	35
Бор боя гулу	36
Уялма	37
Илк бўса таъми	38
Диёнат	39
Юлдузнинг ердаги шуъласи сенми	40
Висол	41
Сен туғилган кун	42

Ўзбекистон қизлари	43
Кулгичинг кўрсат	44
Йиғлама	45
Нигоҳ	46
Хаёл	47
Атеистга	48
Табиат	49
Сен тулпроқсан	50
Истиқлол тонги	52
Шоирнинг туши	53
Гултожиҳўроз	55
Қор	56
Ғоз эди	57
Эй фарзанд	58
Яхшилик қил, яхшилик	59
Ҳасад	60
Соя	61
Нафс	62
Истайман	63
Меҳнат	64
Тўртликлар	65
Армон	67
Нидо	68
Нола	70
Жиноят	71
Яна қўйдинг лабларимга из	72
Ўзбек қиз, ой қиз	73
Сожида	74
Эгов хотин	77
Ит, мушук	80

Ҳикоялар

Сирли сарой	86
Йиллар садоси	115

КАМОЛ РАҲМОН

ЧИНОР

Шеърлар, ҳикоялар

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни

Бош таҳририяти

Тошкент — 1999

Мухаррир А. Бобониев

Рассом Ф. Башарова

Бадий муҳаррир М. Азламов

Техник муҳаррир Д. Габдрахманова

Мусахҳиҳ Ж. Тоирова

Теришга берилди 30.12.98. Босишга рухсат этилди 5.02.99. Бичими 84x108^{1/32}. «Балтика» гарнигураси. Офсет босма. Шартли босма табоғи 6,72. Нашриёт ҳисоб табоғи 4,61. Буюртма № 3554. Адади 3000. Баҳоси келишув асосида.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг босмахонаси.

700083, Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.